

# **Usvametsästä pahan valtakuntaan**

Traumat ja tabuaiheet Allu Tuppuraisen Rölli-lauluissa ja -tarinoissa vuosina 1985–1992

Eemu Laurila

Pro gradu -tutkielma

Historian ja arkeologian tutkimusohjelma, Kulttuurihistoria

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuslaitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Maaliskuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä



Pro gradu -tutkielma

**Filosofian maisteri, kulttuurihistoria**

**Eemu Laurila**

**Usvametsästä pahan valtakuntaan. Traumat ja tabuaiheet Allu Tuppuraisen Rölli-lauluissa ja -tarinoissa vuosina 1985–1992**

**Sivumäärät: 55**

Näyttelijä Allan ”Allu” Tuppuraisen luoma Rölli on yksi kaikkien aikojen suosituimmista suomalaisista satuhahmoista. Hahmo on seikkaillut niin äänitteillä, tv-sarjassa kuin elokuvissakin, ja nauttinut alusta asti laajaa suosiota. Humorististen seikkailujen lisäksi Rölli-tarinoissa on alusta asti käsitelty myös vakavia aiheita. Tässä pro gradu-tutkielmassa tutkin, miten Allu Tuppuraisen Rölli-kasetit vuosina 1985–1992 käsittelivät traumoja ja tabuaiheita. Syvennyn aiheeseen neljän teeman kautta, jotka ovat yksinäisyys, kuolema, pelot ja ennakkoluulot sekä pahuus. Teemojen kautta rakennan kokonaiskuvan siitä, miten Tuppurainen on käsitellyt Röllin kautta aiheita, joita ei ole perinteisesti ajateltu lastenkulttuurissa käsiteltävän.

Rölli luotiin alkujaan kuunnelmahahmoksi. Olen rajannut tutkimusaineistoni seitsemään alkuperäiseen Rölli-kasettiin, sillä nämä teokset ovat täysin Allu Tuppuraisen käsikirjoittamia. Lähestyn Rölli-kasetteja kuunnelmina, ja tarkastelen niitä suhteessa lastenkirjallisuuden ja mediakulttuurin kehitykseen. Taidemuotona kuunnelmat ovat lähellä näytelmiä ja näin ollen kirjallisuutta. Tuntuikin luonnolliselta käsitellä Rölliä suhteessa lastenkirjallisuuteen ja sen muutoksiin. Vaikka Röllin tarinat ovat ajattomia ja tavoittavat yhä uusia sukupolvia, on hahmo kuitenkin vahvasti 1980-luvun tuote. Tutkielmassani tuon esiin c-kasettien suosion kasvun ja erityisesti niin sanotun huoltoasemakasettikulttuurin merkityksen Röllin suosiolle. Metodina käytän lähilukemista.

Tutkielmassani havaitsin, että Allu Tuppurainen on Röllin hahmon kautta kirjoittanut auki omia traumojaan ja pelkojaan metaforisesti niin, että tarinoissa on oma tasonsa sekä lapsille että aikuisille. Tuppurainen on kertonut kirjoittaneensa hahmon ennen kaikkea itselleen, ja tästä syystä Röllin tarinoissa on alusta asti käsitelty myös sellaisia teemoja, mitä ei ole perinteisesti yhdistetty lastenfiktioon. Vaikka Röllin hahmon voidaan nähdä olevan jollain tapaa tuttu suurelle osalle suomalaisia, ei Rölliä ole akateemisessa maailmassa ennen tätä tutkielmaa käsitelty juuri lainkaan. Tutkielmani kartoittaa tätä tutkimuksen katvealueeseen jäänyttä ilmiötä ja laajentaa lastenkulttuurin tutkimuskenttää.

**Avainsanat:** Rölli, Allu Tuppurainen, kuunnelma, kasetti, lastenkirjallisuus, lastenmusiikki, lastenkulttuuri, lastenfiktio, huumori, trauma, tabu, yksinäisyys, kuolema, pelot, ennakkoluulot, pahuus, 1980-luku, teatteri.

# Sisällysluettelo

<b>1</b>	<b>Johdanto</b>	<b>5</b>
1.1	Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset	5
1.2	Tutkimuksen tausta ja lähdeaineistot	7
1.3	Metodologia ja tutkimuskirjallisuus	11
<b>2</b>	<b>Yksinäisyyden ja kuoleman käsittely Rölli-kaseteilla</b>	<b>16</b>
2.1	Yksinäisyyttä Röllimetsässä	16
2.2	”Missä kaikilla eläimillä on hyvä olla” – Rölli ja kuolema	26
<b>3</b>	<b>Pelkojen ja pahuuden käsittely Rölli-kaseteilla</b>	<b>35</b>
3.1	Pelot ja ennakkoluulot Rölli-kuunnelmien aiheena	35
3.2	”Älä kutsu paha luokses” – Pahuuden representaatio Röllin maailmassa	44
<b>4</b>	<b>Loppuluku</b>	<b>51</b>
	<b>Lähteet</b>	<b>53</b>

# 1 Johdanto

## 1.1 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset

Näyttelijä Allan ”Allu” Tuppuraisen luoma Rölli on yksi Suomen kaikkien aikojen suosituimmista satuhahmoista ja kotimaisen lastenkulttuurin klassikko. Alun perin c-kaseteilla esiintynyt ja nopeasti sen jälkeen YLE:n tuottamassa *Pikku Kakkosessa* nähty hahmo on alkuvaiheistaan asti nauttinut laajaa suosiota ja voidaankin sanoa, että suurella osalla suomalaisista on jonkinlainen suhde Rölliin. Hahmon suosioista kertoo jotain se, että Rölli äänestettiin voittoon YLE:n vuonna 2006 järjestämässä Satusuomalainen-äänestyksessä, jossa haettiin kaikkien aikojen kuvitteellista kotimaista hahmoa. Kilpailussa Röllin taakse jäivät niin Muumipeikko, Väinämöinen kuin Tuntemattoman sotilaan hahmotkin.<sup>1</sup>

Allu Tuppurainen kehitti Rölli-hahmon 1980-luvun puolivälissä<sup>2</sup>. Porin teatterissa kiinnitetynä näyttelijänä työskennellyt Tuppurainen loi hahmon täysin itsenäisesti, eli hahmo ei ole syntynyt tilaustyönä. Ensimmäinen Rölli-kasetti, *Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1* äänitettiin ja julkaistiin 1985 ja vuosien mittaan Rölli on seikkaillut useassa eri formaatissa. *Rölli seikkailee* -kasetteja, jotka sisältävät niin tarinoita kuin laulujakin, on julkaistu yhteensä seitsemän. Lauluja ja tarinoita on kuultu yhteensä yhdeksällä kokoelmalevyllä ja tämän lisäksi kolmesta Rölli-elokuvasta on julkaistu soundtrack-levy. *Pikku Kakkosessa* esitetyn *Rölli* -tv-sarjan jaksoja on vuosien 1985–2001 välissä valmistunut 55 ja erikoisjaksoja yksi. Näyteltyjä elokuvia on tehty neljä, täyspitkiä animaatioelokuvia yksi ja tietokonepelejä yksi. Röllin kustannusoikeudet tätä nykyä omistavan VL-Median mukaan Rölli-levyjä on myyty yhteensä yli 845 000 kappaletta, mikä nostaa Allu Tuppuraisen kaikkien aikojen myydyimpien suomalaisten artistien joukkoon.<sup>3</sup> Alahärmän Powerparkiin rakennettiin 2010-luvulla Röllikylä-niminen alue, jossa kaksi viimeisintä elokuvaa, *Rölli ja kultainen avain* (2013) ja *Rölli ja kaikkien aikojen salaisuus* (2016) on kuvattu. 1980-luvun lopulla Rölliä hyödynsi markkinoinnissa toinen pohjanmaalainen huvipuisto, Vaasassa sijainnut Wasalandia.<sup>4</sup>

Lämpimän huumorin ja iloisten aiheiden lisäksi Röllin lauluissa ja tarinoissa käsitellään monia vakavia aiheita. Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin, miten Allu Tuppuraisen Rölli-

<sup>1</sup> Yle.fi, Satusuomalainen on Rölli! <https://web.archive.org/web/20140719210659/http://yle.fi/vintti/yle.fi/satusuomalainen/meiltateilta/index.html>

<sup>2</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>3</sup> Jukka Vuorio, Röllinä tunnetun Allu Tuppuraisen on kahdesti luultu kuolleen – ”Vahtimestari kysyi, mitä sinä täällä teet, sinähän olet kuollut”. *Helsingin Sanomat* 6.9. 2016.

<sup>4</sup> Apu 23.8. 1991.

kasetit vuosina 1985–1992 käsittelivät traumoja ja tabuaiheita. Lähestyn Rölli-kasetteja kuunnelmina, ja tarkastelen niitä suhteessa kotimaisen lastenkirjallisuuden kehitykseen ja media-kulttuurin muutokseen. Syvennyn aiheeseen neljän teeman kautta, jotka ovat yksinäisyys, kuolema, pelot ja ennakkoluulot sekä pahuus. Näiden teemojen kautta tarkastelen Rölli-kaseteilla julkaistujen tarinoiden ja laulujen muuttuvia merkityksiä ja rakennan kokonaiskuvan siitä, miten Tuppurainen on käsitellyt Röllin kautta aiheita, joita ei perinteisesti ajatella lastenkulttuurissa käsiteltävän ja minkälaisia syvällisiä merkityksiä Röllimetsän tapahtumille tutkimukseni kautta muodostuu.

Olen päättänyt rajata tutkimukseni seitsemään alkuperäiseen *Rölli seikkailee* -kasettiin, joista ensimmäinen ilmestyi vuonna 1985 ja viimeisin 1992. Jätän siis tutkimuksen ulkopuolelle kaikki muut formaatit. Röllin asuinympäristö ja ystävyysuhteet ovat vaihdelleet hieman sen mukaan, missä formaatissa hahmo on seikkailut, eikä niistä ole löydettävissä yhtä kaiken kattavaa taustatarinaa. Kasettien ja tv-sarjojen maailma on kuitenkin varsin yhtenäinen, johtuen siitä, että tv-sarja on kasettien tapaan täysin Tuppuraisen käsikirjoittama. Suurin osa kaseteilla kuultavista seikkailuista on myös toteutettu lähes identtisinä versioina tv-sarjassa, minkä vuoksi koen, että tämän tutkielman puitteissa riittää, kun käsittelen laulut ja tarinat niiden kasettimuodossa. Rajaamalla tarkastelun pelkkiin kasetteihin pääsemme tarkastelemaan hahmon kehitystä ja tarinoihin liittyvää symboliikkaa niiden alkuperäisessä muodossa, syntyihän Rölli alun perin kuunnelmahahmoksi. Rölli-kasettien voidaan nähdä asettuvan osaksi suomalaista kuunnelmaperinnettä, joka nousi kukoistukseen toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Paavo Oinonen on tutkinut kuunnelmia väitöskirjassaan vuonna 2004.<sup>5</sup> Omalta osaltaan tutkimukseni jatkaa tätä tutkimusperinnettä ja nostaa esiin taidemuotoa, joka on trendikäs tänäkin päivänä.<sup>6</sup>

Ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen yksinäisyyttä ja kuolemaa Rölli-lauluissa ja -tarinoissa. Röllin tarinoiden ydinteema on yksinkertaisessa mökissä suuressa Röllimetsässä asuvan Röllin tasapainottelu hyvän ja pahan, oikean ja väärän välillä. Röllien täytyy olla tuhmia, säilyttellä lapsia ja toisia röllejä, tehdä kolttosia ja toimia epäreilusti kaikin mahdollisin tavoin. Rölli kuitenkin kipuilee tämän asian kanssa, sillä usein innostus onnistuneesta ilkityöstä vaihtuu hyvin nopeasti katumukseen ja syyllisyyden tunteeseen. Koska Rölli on aina noudattanut röllien normeja, hänellä ei ensimmäisellä äänitteellä ole lainkaan ystäviä. Alaluvussa

---

<sup>5</sup> Oinonen 2004.

<sup>6</sup> YLE on käyttänyt viime vuosina suosioon nousseista, tunnetuista muusikoista kertovista kuunnelmistaan nimeä ”audiodraama”, vaikka käytännössä kyseessä on sama asia kuin kuunnelma.

2.1. tutkinkin, miten yksinäisyyttä kuvataan ja käsitellään Röllin-äänitteillä. Tätä kokonaisuutta hahmottamalla päästään hyvin syvälle Röllin hahmon ytimeen. Röllin ei tahdo kenellekään paha, ja ystäväystyykin tarinoissa monien erilaisten hahmojen kanssa. Käsittelyluvussa 2.2. tutkinkin, miten Tuppurainen käsittelee Röllin kautta kuolemaa. Kuolemasta ei Röllin-tarinoissa ja lauluissa puhuta suoraan. Tuppurainen kuitenkin käsittelee aihetta monitulkintaisesti esimerkiksi kappaleissa *Elefantti-Antti ja Siili Suhonen* sekä *Hiekkalaatikon kauhu*.

Pelot ovat Röllin tarinoiden kantava aihe. Pelot kumpuavat usein ennakkoluuloista, ja tämän vuoksi tarkastelen näitä teemoja rinnakkain toisen käsittelyluvun alaluvussa 3.1. Aiheita käsitellään lähes kaikilla Röllin-kaseteilla, sillä Röllin on hyvin ennakkoluuloinen kaikkea erilaisuudesta poikkeavaa kohtaan. Samaan aikaan, kun Röllin pitäisi olla hirvittävä ja ilkeä, hän itse pelkää monenlaisia asioita. Röllin kuitenkin voittaa aina pelkonsa, ja useimmiten pelottavilta vaikuttavat otukset osoittautuvat kilteiksi ja hyvänmielisiksi. Alaluvussa 3.2. käsittelemme pahuuden ilmenemistä Röllin-äänitteillä. Tuppurainen kirjoittaa aiheesta monesta eri näkökulmasta, kuitenkin aina vertauskuvia käyttäen.

## 1.2 Tutkimuksen tausta ja lähdeaineisto

Röllin-hahmon takaa löytyy näyttelijä Rauli Allan Kristian ”Allu” Tuppurainen (s. 1.4. 1951).<sup>7</sup> Tuppurainen on käyttänyt taiteilijanimenään Allua aina ensimmäisen Röllin-kasetin julkaisusta saakka, erotuksena Allan Tuppurainen -nimisestä tanssimuusikosta, joka lauloi CB-Kvintetti-yhtyeessä ja levytti Matin ja Tepon omistamalle levy-yhtiölle yhden pitkäsoiton 1984.<sup>8</sup>

Vakiintuneen taiteilijanimen vuoksi käytän tässä tutkielmassani Tuppuraisesta Allu-nimeä. Kuopiosta kotoisin oleva Tuppurainen aloitti uransa Kuopion nuorisoteatterissa täysi-ikäiseksi tultuaan 1960–1970-lukujen vaihteessa. 1970-luvun alkupuolella puusepäksi kouluttautunut Tuppurainen pääsi töihin näyttämömieheksi Kuopion kaupunginteatteriin. Työskenneltyään talossa jonkin aikaa, hän haki avoimeksi tullutta näyttelijäjärjestäjän paikkaa ja sai sen 1974. Kuopiosta hän siirtyi näyttelijäksi Porin teatteriin 1981, josta hän itse katsoo varsinaisen ammattilaisuransa alkaneen.<sup>9</sup> Porin teatterin jälkeen hän siirtyi Vaasan kaupunginteatteriin 1987, jossa näytteli eläkkeelle jäämiseensä, vuoteen 2014, asti.<sup>10</sup> Eläkepäiviään Tuppurainen on

<sup>7</sup> Tuppurainen 2024, 36.

<sup>8</sup> Juha Kaarsalo, Musikkia ja urheilua – Veikko Juntunen on perinteisen iskelmän vahva työhevonen. *Musiikintekijät* 21.10. 2013.

<sup>9</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>10</sup> Hanne Leiwo, Allu Tuppurainen eläkkeelle – Röllin vielä miettii. *YLE* 23.5. 2014.

viettänyt vierailemalla Tampereen Komediateatterissa ja Porin teatterissa sekä tekemällä pieniä rooleja televisiosarjoissa.

Tuppurainen loi Röllin työskennellessään kiinnitettynä näyttelijänä Porin teatterissa 1980-luvun puolessa välissä. Hän alkoi vapaa-ajallaan kirjoittaa tarinoita metsässä asuvasta peikkomaisesta olennot. Yleisen harhaluulon vastaisesti Röllä ei olekaan peikko, vaan kuuluu rölleihin.<sup>11</sup> Tuppurainen on kertonut inspiraation lähteekseen lapsuudessaan kuulemat radiokuunnelmat. Niillä oli ollut suuri vaikutus Tuppuraiseen, ja hän halusi itse saavuttaa jotain samankaltaista.<sup>12</sup> Lapsuudessaan Tuppuraisella oli myös tapana leikkiä kammesta veivattavalla levysoittimella, jolla hän vuorotellen hidasti ja nopeutti levyjen ääntä.<sup>13</sup> Kiinnostus äänellä leikkimiseen on siis ollut hänellä lapsuudesta asti ja näkyy Röllä-kaseteissa, joissa Tuppurainen itse näyttää niin Röllä, Riitasointua, Isoa Röllä kuin useita muitakin sivuhahmoja.

Tuppurainen kertoi vuonna 2024 julkaistussa teoksessa *Isäni Röllä*, että Tenho Saurénin huumorikasettien suuri suosio innosti häntä oman kuunnelman tekoon. Tuppurainen näytteli 1980-luvun alussa Saurénin kanssa itseoppineen porilaisen elokuvaohjaaja Visa Mäkisen elokuvissa. Tuppurainen päätyi mukaan elokuviin toimiessaan Porin teatterin näyttelijänä ja Saurén oli Mäkisen elokuvien suurin tähti. Saurén oli noussut kansansuosikiksi esitettyään konstaapeli Reinikaista huippusuosioon nousseissa tv-sarjoissa *Tankki täyteen* (1978–1980) sekä *Reinikainen* (1982–1983) ja esiintyi samankaltaisissa rooleissa useissa Mäkisen elokuvissa. Mäkinen myös tuotti kolme Saurénin huumorikasettia, joita myytiin kulta- ja timanttilevyihin oikeuttavat määrät.<sup>14</sup> Saurénin suosion antamaa rohkaisua ei voida pitää ratkaisevana tekijänä siinä, että Tuppurainen alkoi kehittämään Röllä-hahmoaan, mutta jonkinlainen positiivinen vaikutus läheltä seurattuna menestystarinalla on varmasti ollut. Mäkisen tavoin myös Tuppurainen on luonut taidettaan omaehtoisesti isojen koneistojen ulkopuolella, ja on useissa yhteyksissä kertonut arvostavansa Mäkisen työmoraaia.<sup>15</sup>

Kaksi ensimmäistä Röllä-kasettia, *Tässä tulee Röllä – Röllä seikkailee 1* ja *Röllä metsän Syksyn sävel – Röllä seikkailee 2* äänitettiin Ulvilan Laser-Studiossa vuonna 1985 ja Tuppurainen maksoi itse kaikki studiokustannukset. Tuppurainen lähetti valmiit kasetit tarjolle levy-yhtiö Musiikki-Laiholle, joka suostui kasettien kustantajaksi. Musiikki-Laiho pyysi Tuppuraisista

---

<sup>11</sup> Tuppurainen 2024, 32.

<sup>12</sup> Päivi Meritähti, Ikä on pehmentänyt lasten pelkäämää Röllä-peikkoa: "Anarkiaa ei saa viedä pois". *YLE* 30.8.2016.

<sup>13</sup> Tuppurainen 2024, 32.

<sup>14</sup> Tuppurainen 2024, 115.

<sup>15</sup> Tuppurainen 2024, 110.

kirjoittamaan Röllille lisää seikkailuja, vastasi kolmannesta kasetista alkaen tuotantokustannuksista ja julkaisi lopulta kaikki Röllin-kasetit ja levyt. Kolmannesta levystä lähtien äänitykset hoidettiin yhtiön omalla studiolla Nummelassa.<sup>16</sup> Musiikki-Laiholle työskennellyt muusikko, Röllin-laulujen sovituksista vastannut Kari Hillo on kertonut innostuneensa hahmosta heti ja kasetit osoittautuivatkin nopeasti todella suosituiksi.<sup>17</sup>

Tuppurainen on säveltänyt ja sanoittanut kaikki Röllin-kappaleet itse. Muusikkona, kuten myös näyttelijänä, hän on itseoppinut. Antaessaan haastattelua teatteriurastaan Teatterimuseon arkistoon hän suhtautui omiin taitoihinsa vaatimattomasti.

Kari Hillo, joka on paljon soittanut ja sovittanut minun juttuja, niin ne on sellaisia todellisia ammattimiehiä. En minä itse pidä itseäni muusikkona missään tapauksessa. Muut on sen vetänyt kuiville sen touhun. Ja monet muut nuo sovittajat, jotka on tehnyt isoillekin orkestereille noita juttuja, niin kyllä siinä huomaa et kylmä aika pikkupoika oon näissä jutuissa.<sup>18</sup>

Vaatimattomuudesta huolimatta Röllin-kappaleista löytyy paljon taitavasti rakennettuja sävelkulkuja ja oivaltavaa sanankäyttöä. Tuppuraisella on ollut taito luoda erilaisia tunnelmia ja tarttuvia melodioita, joita Kari Hillon sovitukset ovat osaltaan tukeneet. Hyvä esimerkki Tuppuraisen monipuolisuudesta lauluntekijänä toimii yksi Röllin tunnetuimmista kappaleista, ”Omituisten otusten kerho”, joka etenee vuorotellen 5/4- ja 3/4-tahtilajeissa.<sup>19</sup> Tuppurainen opetteli kitaransoiton teini-iässä ja on kertonut soitelleensa paljon erilaisia kantripohjaisia kappaleita esimerkiksi Creedence Clearwater Revivalilta ja Johnny Cashilta.<sup>20</sup> Kantrivaikutteet kuuluvatkin erityisesti ensimmäisten Röllin-äänitteiden lauluissa.

Tuppurainen on kertonut, että Röllissä yhdistyy anarkisti, uhmaikäinen pikkupoika ja kärttyisä vanha ukko.<sup>21</sup> Anarkistisena hahmona Röllin kuuluu samaan kapinallisten hahmojen sarjaan, kuin esimerkiksi Pikku Myy, Peppi Pitkätossu ja Vaahteramäen Eemeli. Tuppurainen onkin halki vuosien ollut tarkka, että hahmo ei menettäisi anarkistisuuttaan edes elokuvissa, jotka ovat kahta ensimmäistä filmiä lukuun ottamatta muiden käsikirjoittajien kädenjälkeä.

Tasapainottelu hyvän ja pahan välillä on keskeinen elementti Röllin-tarinoissa. Röllin haluaisi olla pelottava, niin kuin Röllien kuuluisi olla, mutta todellisuudessa hän on hyvin kiltti ja

---

<sup>16</sup> Tuppurainen 2024, 122.

<sup>17</sup> Rabid Sound, 05 Muusikkotarinoita Kari Hillo. Youtube 11.1.2022.

<https://www.youtube.com/watch?v=8kXyMQOkN0E&t=1334s>

<sup>18</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>19</sup> Pauli Heikkilä, Hevikitara ujeltaa Röllimetsässä. *Helsingin Sanomat* 11.12. 1991.

<sup>20</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto

<sup>21</sup> Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. Youtube 16.4. 2019.

pelokas. Useimmiten Röllin vastavoimana toimii hänen omatuntonsa. Hyvä ja paha eivät myöskään koskaan ole Röllumetsässä mustavalkoisia: hyvässä on aina myös pahuutta ja toisin päin. Huumori on Tuppuraisen ominainen keino asioiden käsittelyyn, ja hän on kertonut jättävänsä tietoisesti kuulijan tai katsojan vastuulle ratkaista, mikä tarinan lopputulos oikein on.<sup>22</sup> Tuppurainen puhui Röllin sisäisestä kamppailusta *Ilta-Sanomien* haastattelussa 6.9. 2016.

Röllä uhoaa osoittaakseen olevansa kova kundi, mutta kun se uho menee tarpeeksi pitkälle, omatunto alkaa kolkuttaa. Se on vähän kuin Tohtori Jekyll ja Mr. Hyde, hyvä ja paha vuorottelevat. Pelkästä hyvästä ei synny jännitettä.<sup>23</sup>

Lähdeaineistonani käytän erityisesti seitsemää varsinaista Rölli-albumia, jotka on julkaistu *Röllä seikkailee* -otsikon alla. Nämä alun perin kasetteina julkaistut äänitteet koostuvat Röllin seikkailuista kertovista lyhyistä tarinoista ja tarinoihin perustuvista tai niiden teemoja käsittelevistä lauluista. Kaseteilla ei ole erillistä kertojaa, vaan kuunnelmat koostuvat pitkälti Röllin monologista. Jokaisella kasetilla Rölli myös kohtaa erilaisia Röllumetsässä ja sen liepeillä asuvia olentoja.

Rakenteeltaan kaikki kasetit ovat samanlaisia, tarinaa seuraa siihen liittyvä ja toisinaan tarinan juonen toisintava laulu. Ensimmäisellä kasetilla *Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1* (1985) luodaan perusta Röllin hahmolle ja esitellään hänen asuinympäristönsä. Yksinäisyyttään kipuileva Rölli pelastaa muiden röllien kaappaaman Tiina-tontun, josta Röllin hämmästykseksi tuleekin tämän ystävä. Virpi Rosenholmin näyttelemästä Tiina esiintyy lähes kaikilla muillakin Rölli-kaseteilla, tosin hahmon näyttelijäksi vaihtuu neljännelle kasetille Tuppuraisen teatterikollega Eija-Irmeli Lahti, joka esitti hahmoa lopulta myös *Röllä* -tv-sarjassa.

Toisella kasetilla *Röllumetsän Syksyn sävel – Rölli seikkailee 2* (1985) Rölli seikkailee niin avaruudessa kuin Röllumetsän lähellä sijaitsevalla Noitien vuorellakin. Hänet kuullaan ensimmäistä kertaa Rölli Riitasoinnun laulutunnilla, hän ystäväystyy useiden uusien hahmojen kanssa eikä tällä kasetilla ole juurikaan hahmolle ominaista kipuilua tuumuuden kanssa. Kolmannella kasetilla *Röllä ja kaverit – Rölli seikkailee 3* (1986) Röllin tarinat alkavat ensimmäistä kertaa muodostaa jatkumoa toistensa välille. Ensimmäisellä kasetilla esitelty Tiina-tonttu tulee auttamaan Röllin syyttämän tulipalon sammuttamisessa, jonka lisäksi Rölli vieraillee uudelleen Noitien vuorella ja Riitasoinnun laulutunnillakin. Kasetin loppupuolella Rölli rakentaa Robotti Ruttusen, josta muodostuu äänitteiden uusi vakiohahmo.

<sup>22</sup> Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. *Youtube* 16.4. 2019.

<sup>23</sup> Miia Hiiri, Rölli täyttää jo 30 vuotta. *Ilta-Sanomien* 6.9. 2016.

Neljännän kasetin, *Röllin ja Omituisten Otusten kerho – Röllin seikkailee 4* (1987) kehysjuoni on Omituisten otusten kerhon perustaminen, johon Röllin värvää jäseniä ystävistään ja seikkailuillaan tapaamistaan olennoista. Viidennellä kasetilla *Röllin ja Usvametsän neito – Röllin seikkailee 5* (1988) Röllin ja Tiina-tonttu päätyvät suurten kysymysten äärelle, kun lähtevät selvittämään röllien lakikirjan salaisuuksia. Äänitellä kohdataan myös pelottavat roskanheittäjät ja surumielinen Usvametsän neito. Kuudennen kasetin *Röllin onnea etsimässä – Röllin seikkailee 6* (1991) juoni mukaillee hieman vuonna 1991 julkaistua elokuvaa *Röllin – Hirmuisia kertomuksia*. Röllin kohtaa ostamiseen ja kuluttamiseen kannustavan Hömmelön Haltijan, ja kasetilla käsitellään niin kapitalismia, alkoholin käyttöä kuin pahuuttakin. Vakavilla teemoilla jatkaa myös viimeiseksi jäänyt varsinainen Röllin-äänite, *Röllin ja vajonnut kaupunki – Röllin seikkailee 7* (1987). Äänitteen lauluilla käsitellään niin avioeroa kuin kuolemaakin, Robotti Ruttunen tekee paluun ja Röllin matkustaa sammakkolammen pohjaan uponneeseen Apulantiksen kadonneeseen kaupunkiin.

Kasettien lisäksi olennaisena lähdeaineistonani on Allu Tuppuraisen Teatterimuseon arkistoon antama haastattelu vuodelta 2021. Tein itse Tuppuraisesta tuon haastattelun osana opintojani, ja tämä kaksituntinen haastattelu on ainut Tuppuraisen teatteriuraa käsittelevä pitkä haastatteluaineisto. Teatteriuraan keskittymisen lisäksi haastattelussa sivuttiin paljon Röllin ja esimerkiksi Tuppuraisen kirjoittamien Röllin-laulujen syntyä. Erittäin hyödylliseksi paljastui myös Tuppuraisen Radio Classicille antama pitkä haastattelu vuodelta 2019.

Kesken graduni kirjoittamisen lokakuussa 2024 Docendo-kustantamo julkaisi Tuppuraisen tyttären Heta Tuppuraisen kirjoittaman kirjan *Isäni, Röllin*. Tämä kirja avaa ensimmäistä kertaa julkisuuteen esimerkiksi Tuppuraisen vaikeaa perhetaustaa ja Röllin suosion aiheuttamia ongelmia. Samalla kirja myös tukee tutkimukseni oletusta siitä, että Röllin-tarinat eivät ole ikinä olleet suunnattu pelkästään lapsille, vaan ne sisältävät monia eri tasoja, joista osan vain aikuiset ymmärtävät.

### 1.3 Metodologia ja tutkimuskirjallisuus

Viime vuosikymmeninä populaarikulttuuri on kohonnut kulttuurintutkimuksen piirissä erittäin suosituksi aiheeksi.<sup>24</sup> Perusteita tutkia Röllin akateemisesti on useita ja siinä yhdistyy populaarikulttuurin historia, 1980-luvun kasettikulttuuri ja lastenkulttuurin tutkimus. Tutkimuskohteensa Röllin on merkittävä niin välineen kuin kulttuurimuodonkin näkökulmasta. C-

---

<sup>24</sup> Oinonen, Mähkä 2015, 275.

kasettien saapuminen markkinoille mullisti äänitemarkkinat, ja Rölli-äänitteitä on myyty neljänkymmenen vuoden aikana useita satoja tuhansia kappaleita. Voidaan siis perustellusti sanoa, että hahmo on juuri kuunnelmam muodossa tuttu usealle sukupolvelle. Siinä missä taide muokkaa perustavalla tavalla maailmassa olemistamme, satujen kautta lapsi oppii hahmottamaan maailmaa ja hänen kykynsä käsitellä pelkoja ja menetyksiä kehittyä. Röllin merkitystä kotimaiselle lastenkulttuurille ei siis voida väheksyä.

Rölliä ei ole tutkittu juuri lainkaan akateemisessa maailmassa. Hahmosta on aikaisemmin tehty yksi pro gradu -tutkielma, Marija Partanen-Vainion *RÖLLI – ”turhaan ei saisi murehtia mutta ystävistään pitäisi huolehtia”*. *Rölli -elokuvien ystävyyskuvan tarkastelua kriittisen pedagogiikan näkökulmasta*. Vuonna 2017 valmistunut gradu on tehty Turun yliopistossa kasvatustieteiden lopputyöksi ja käsittelee ystävyyttä neljässä näytellyssä Rölli-elokuvassa. Aihepiiri poikkeaa oman tutkielmani sisällöstä merkittävästi ja keskittyy ennen kaikkea pedagogisiin näkökulmiin, joten en ole käyttänyt sitä lähteenä omassa työssäni.

Lastenkulttuuria yleisesti on sen sijaan tutkittu paljon. Pohdin aluksi, lähestynkö tutkimusaiheeni lastenkirjallisuutena vai lastenmusiikkina. Tulin siihen lopputulokseen, että käsitteelen Rölli-kasetteja kuunnelmina, jotka tarinoiden lisäksi sisältävät lauluja. Kaikki seitsemän kasettia muodostavat kokonaisuuksia, ja koska kuunnelmat ovat rakenteeltaan näytelmien kaltaisia, niitä voidaan tutkia kirjallisuuden näkökulmasta. Röllin ytimessä ovat nimenomaan tarinat, ja siksi tarkastelen niitä osana lastenkirjallisuuden kaanonia. Tutkielmassani käsitteelen Rölli-lauluista vain sanoituksia, en musiikillista puolta. Laululyriikka kuuluu kirjallisuuteen siinä missä näytelmätkin, joten aiheen lähestyminen lastenkirjallisuutena tuntui tästäkin syystä loogiselta. Lastenkirjallisuutta on myös tutkittu paljon enemmän kuin lastenmusiikkia, ja aiheesta löytyi hyvä määrä laadukasta tutkimuskirjallisuutta tukemaan havaintojani.

Lastenkirjallisuutta on toisinaan määritelty sen oletetun lukijakunnan mukaan. Tämä ei kuitenkaan ole ongelmattonta, sillä myös aikuiset lukevat lapsille tarkoitettua kirjallisuutta.<sup>25</sup> Toisaalta myös lapset lukevat muutakin kirjallisuutta, joten on epäselvää, millä perusteella kirja voidaan luokitella lastenkirjaksi.<sup>26</sup> Voidaan myös ajatella, että koko termi ”lastenkirjallisuus” on harhaanjohtava, sillä kysehän ei ole lasten hallinnoimasta alasta.<sup>27</sup> Aikuiset ovat lastenkirjallisuudessa koko ajan läsnä, Rölli-äänitteilläkin esimerkiksi kirjoittajana ja kustantajina.

---

<sup>25</sup> Mustola 2014, 10.

<sup>26</sup> Mustola, 2014, 15.

<sup>27</sup> Mustola 2014, 13.

Yksinkertaistetusti voidaan kuitenkin todeta, että lastenkirjallisuus on lapsille suunnattua kirjallisuutta. Tyypillisesti lastenkirjat ovat rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia ja helppolukuisia. Tämä ei tarkoita, etteikö niissä voitaisi käsitellä vakavia aiheita syvälliseltä kantilta.

Kulttuurihistoriallisessa tutkimuksessa tutkimusaiheen ympärille kootaan mahdollisimman laaja tulkintaa tukeva lähdemateriaali. Lastenkirjallisuuden tutkimuksen tärkeimpiä teoksia on Bruno Bettelheimin *Satujen lumous*, joka on suomennettu vuonna 1976. Bettelheim oli psykoanalyttikko, ja kyseinen teos lähestyykin klassisia satuja tästä näkökulmasta. Kyseenalaisesta jälkimaineesta huolimatta Bettelheim on satututkimuksen tärkeimpiä nimiä, ja häntä siteerataan lähes kaikissa muissa lastenkirjallisuutta käsittelevissä tutkielmissa, jotka gradua kirjoittaessani kävin läpi. Bettelheimin teos osoittautui oman tutkimukseni kannalta erittäin hyödylliseksi, kuten myös Sinikka Ojasen, Irja Lappalaisen ja Marjatta Kurenniemen teos *Sadun avara maailma* (1980) sekä Irja Lappalaisen *Suomalainen lasten- ja nuortenkirjallisuus* (1979). Nämä kaksi teosta avaavat niin ulkomaisen kuin kotimaisenkin lastenkirjallisuuden kehitystä.

Lastenkirjallisuus on aina elänyt ajassa ja sopeutunut yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin. Tämän päivän sadut ovat suvaitsevampia ja ihmisiin empaattisemmin suhtautuvia kuin aikaisempien aikakausien sadut. Tulee myös muistaa, että vaikka lastenkirjallisuuden alkuperä onkin vanhoissa kansansaduissa, ei niitä kaikkia varsinaisesti suunnattu lapsille, toisin kuin nykyajan, jolloin satuja kirjoitetaan nimenomaan lapsia varten.<sup>28</sup> Lapsikäsitys on muuttunut ja muuttaa yhä enemmän lasta osallistavammaksi ja lapsia kuunnellaan tätä nykyä paljon enemmän kuin aiemmin. Perinteisesti satujen kautta on pystytty opettamaan lapsille vertauskuvien kautta asioita erilaisia taitoja ja arvoja, kuten empatiataitoja ja huolenpitoa. Tässä mielessä Röllin on perinteinen satuhahmo, sillä lähes kaikista hahmon seikkailuista voidaan löytää jokin opetus tai sanoma. Röllin ei kuitenkaan ole se, joka opettaa asioita lapsille, vaan hahmo oppii itsekin ja kehittyy tarinoiden myötä. Tämä onkin asia, mikä erottaa hahmon monista muista satuhahmoista.

Tutkielmassani lähestyn Röllin-kasetteja useasta eri näkökulmasta. Lastenkirjallisuuden käsittelemistä vakavista aiheista on kirjoitettu useita tutkielmia aivan viime vuosina, joten aihe näyttää olevan varsin suosittu. Esimerkiksi Iman Daherin *Vanhemman kuoleman kuvaaminen lasten- ja nuortenkirjallisuudessa* (2023) ja Karita Vallin *Pelko lastenkirjallisuudessa* (2020)

---

<sup>28</sup> Daher 2023, 21.

auttoivat katsomaan Rölli-tarinoita uusin silmin. Niina Juntilan teos *Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys* (2015) taas valotti yksinäisyysentutkimuksen viime vuosien vaiheita.

Rölli löi läpi c-kasettien aikakaudella 1980-luvulla. Vaikka kasetin yleistymisen muutti musiikin tuotannon ja jakamisen kaikkialla maailmassa, on akateeminen kiinnostus aihetta kohtaan ollut vähäistä.<sup>29</sup> Kaarina Kilpiön, Vesa Kurkelan ja Heikki Uimosen *Koko kansan kasetti. C-kasetin käyttö ja kuuntelu Suomessa* (2015) avaa tämän jo valtavirrasta poistuneen esineen merkitystä kotimaisille musiikinkuluttajille.

Huumori on tärkeä osa Röllin tarinoita. Seppo Knuutila on käsitellyt huumorin historiaa ja kaskuperinnettä kattavassa teoksessaan *Kansanhuumorin mieli. Kaskut maailmankuvan ainek-sina* (1992), joka toimii tutkielmassani taustoittavana lähteenä.<sup>30</sup>

Metodinani käytän lähilukua. Lähiluvulla tarkoitan tässä tapauksessa lähdeaineiston huolellista lukemista, jossa käydään läpi aineiston pieniä yksityiskohtia samalla kun tarkkaillaan laajempia yhteyksiä eri aineistojen välillä. Lähilukemisessa havainnoidaan kaikki tekstissä esiintyvät ristiriidat, jännitteet ja vaikeatulkintaiset kohdat, jotta niistä löydettäisiin vihjeitä tekstin ulkopuolisesta maailmasta eli kontekstista.<sup>31</sup> Lähilukemisen taustalla on ajatus siitä, että merkityksiä määrittelee se, missä suhteessa tekstit ovat muihin teksteihin ja kulttuurituotteisiin.<sup>32</sup> Lähdeaineistosta esiin nousevat merkitykset sidotaan siis osaksi laajempaa kulttuurista kontekstia. Konteksti tuotetaan osana tutkimusprosessia, eikä se siis ole mitään valmiiksi annettua.<sup>33</sup> Tutkija rakentaa oman tutkimuksensa kontekstin käyttäen apuna aikaisempaa tutkimusta.<sup>34</sup> Kontekstualisointi eli kontekstin rakentaminen vaatii tutkijalta aiheen aktiivista työstämistä, sillä kontekstualisointi ei voi vain olla vanhan tutkimuksen referointia, vaan päämäärä on tuottaa uutta tutkimustietoa.<sup>35</sup>

Röllin maailma on rikas ja runsas, ja ennen kaikkea aikaa kestävä. Hahmosta löytyy särmää ja useita eri tasoja, jotka avautuvat lapselle eri tavoin kuin vanhemmalle kuuntelijalle. Rölli on merkittävä osa suomalaista kulttuurihistoriaa ja toivonkin tutkielmani kartoittavan tätä

---

<sup>29</sup> Uimonen 2021, 44

<sup>30</sup> Knuutila 1992.

<sup>31</sup> Koivisto 2013, 161.

<sup>32</sup> Salmi 2022, 45.

<sup>33</sup> Saarelainen 2013, 245.

<sup>34</sup> Saarelainen 2013, 245.

<sup>35</sup> Saarelainen 2013, 246.

aiemmin tutkimuksen katvealueeseen jäänyttä ilmiötä ja osaltaan laajentavan myös lastenkulttuurin tutkimuskenttää.

## 2 Yksinäisyyden ja kuoleman käsittely Rölli-kaseteilla

### 2.1 Yksinäisyyttä Röllimetsässä

Lastenkirjallisuuden pohja on vanhoissa kansansaduissa, joihin kansanuskomuksia siirrettiin aiempina vuosisatoina nuorempia ikäpolvia varten. Kansansadut levisivät maasta toiseen ja saattoivat muuttua paljonkin, riippuen kansallisista ja kulttuurisista eroista sekä tarinankertojien tarinoihin tekemistä muutoksista. Kansansatujen piiriin voidaan laskea esimerkiksi faabelit eli eläinsadut, varsinaiset sadut, joihin kuuluu esimerkiksi uskonnolliset pyhimystarinat sekä pilasadut, jotka ovat syntyneet arkielämän pilailujen ja sutkautusten myötä. Pilasatuihin voidaan laskea esimerkiksi hyvin tunnetut hölmöläissadut.<sup>36</sup> Oman kategoriansa muodostavat myytit, joiden perustana oli usko yliluonnollisiin ja taianomaisiin olentoihin, kuten haltiat, noidat, jättiläiset ja peikot.<sup>37</sup> Röllin tarinoissa tavattavien olentojen arkkityypit ovat siis hyvin vanhaa perua.

Kansanperinteen ja kaunokirjallisuuden vuorovaikutus alkoi Euroopassa 1600-luvulla.<sup>38</sup> Varsinaisen lastenkirjallisuuden perustajana voidaan pitää Charles Perrault'ta, joka julkaisi vuonna 1697 kuuluisan satukokoelmansa *Hanhiemon satuja*, johon hän oli kerännyt edustavan kattauksen kansainvälisesti tunnettuja satuja *Punahilkasta Tuhkimoon*. Sadun perinteen katkaisi valistusaika, joka julisti sadut tarpeettomiksi ja tuomitsi mielikuvituksen. Romantiikan aikana 1800-luvulla sadut löydettiin uudelleen ja niistä alettiin julkaista uusia käännöksiä.<sup>39</sup> Romantiikan myötä alkanut kiinnostus kansanperinteen keräämiseen tiesi pelastusta monille saduille, ja 1812–1814 julkaistiin lastenkirjallisuuden ehdoton kulmakivi, Grimmin veljesten kokoama *Lasten ja kotisatuja*. Siinä missä kirja oli alun perin ollut vain aatelisten etuoikeus, muodostui siitä 1800-luvun myötä vähitellen ensin ylemmän keskiluokan, sitten kaikkien väestöryhmien saatavilla oleva hyödyke ja virkistysväline.<sup>40</sup>

Grimmin veljesten suomalainen vastine on kansanrunoutentutkija Eero Salmelainen, jonka kokoama teosta *Suomen kansan satuja ja tarinoita* (1852–1866) voidaan pitää suomalaisen lastenkirjallisuuden perustana. Varsinaisena Suomen ja Ruotsin lastenkirjallisuuden luoja on sen sijaan pidetty Zacharias Topeliusta, joka tuotteliaana miehenä julkaisi mittavan määrän

---

<sup>36</sup> Lappalainen 1979, 22.

<sup>37</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 50.

<sup>38</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 53.

<sup>39</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 57.

<sup>40</sup> Lappalainen 1979, 39.

lastenrunoja, satuja, kertomuksia ja lastennäytelmiä.<sup>41</sup> 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä suomennettiin suuri määrä merkittäviä lastenkirjoja *Liisan seikkailuista ihmemaassa Nalle Puhiiin*, jonka lisäksi markkinoille saatiin useita myöhemmin merkittäviksi kohonneita lastenkirjailijoita, kuten Anni Swan ja Jalmari Finne.<sup>42</sup> Sota-aikana ja sen jälkeisinä vuosina kirja oli suosittu hyödyke, joita oli suhteellisen helposti saatavilla. 1940-luvun merkkitaupauksina lastenkirjallisuuden saralla voidaan pitää Tove Janssonin ensimmäisten *Muumi*-kirjojen julkaisua ja Yrjö Kokon teosta *Pessi ja Illusia* (1944), jonka palkitseminen valtion kirjallisuuspalkinnolla murensi vastakkainasettelua satukirjallisuuden ja muun kaunokirjallisuuden välillä.<sup>43</sup>

Yhteiskunnan muutokset vaikuttivat lastenkirjallisuuteen seuraavinakin vuosikymmeninä. 1950-luvulla satukirjallisuudessa esiintyi paljon fantasia-aiheita ja eläinsadut olivat erityisen suosittuja. Vuosikymmenen aikana suomennettiin suuri määrä eurooppalaisia satuklassikoita, kuten *Kaislikossa suhisee*, minkä lisäksi aikaisempina vuosikymmeninä suomennetut teokset nousivat uuteen suosioon. 1960-luvulla lastenkirjallisuuteen alkoi ilmestyä realistisempia satuja ja uusien teosten julkaisumäärät pienenivät. 1970-luvun loppupuolella taas elpyivät niin vanhat seikkailu- kuin taikasadutkin, minkä lisäksi alettiin käyttää paljon myyttiaiheita. Eläinsatuja nykyaikaistettiin ja pilasatujakin elvytettiin.<sup>44</sup> Nämä kaikki piirteet ovat löydettävissä myös Rölly-tarinoista.

Satututkimuksen piirissä ryhdyttiin 1970-luvulta lähtien erittelemään sadun terapeutista merkitystä lapsen mielen tasapainon kannalta. Modernin tutkimuksen mukaan sadut koskettavat lasta, koska niillä on juurensa arkielämän tilanteissa. Saduissa maailma esitetään sellaisena kuin lapsi sen näkee tarinan sankarin kannalta, sadut ilmaisevat lapsen mielen liikkeitä ja kuvaavat lapsen sisäisiä pelkoja sekä mielenliikkeitä.<sup>45</sup> Satututkimuksen merkittävimpiin tekijöihin kuulunut Bruno Bettelheim kirjoitti teoksessaan *Satujen lumous*, kuinka erityisesti kaksi asiaa lapsen elämässä auttaa häntä kokemaan elämän mielekkääksi ja antamaan tähän sisäistä merkitystä: vanhempien huolehtiva vaikutus ja kulttuuriperintö. Bettelheimin mukaan pienille lapsille kulttuuriperinnön välittää parhaiten kirjallisuus.<sup>46</sup> Valtaosa lastenkirjallisuudesta on kuitenkin sisällöltään hyvin latteaa, tylsää ja epäkiinnostavaa, eikä tarjoa lapselle

---

<sup>41</sup> Lappalainen 1979, 76.

<sup>42</sup> Lappalainen 1979, 117.

<sup>43</sup> Lappalainen 1979, 150.

<sup>44</sup> Lappalainen 1979, 177.

<sup>45</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 17.

<sup>46</sup> Bettelheim (1975) 1984, 10.

mahdollisuutta saada kirjallisuudesta juuri mitään irti. Bettelheim peräänkuuluttaa satuihin syvällisyyttä, rakennuspalikoita, joiden avulla lapsi oppii hahmottamaan maailmaa, omia tunteitaan ja ympäröivää maailmaa.

Jotta kertomus myös rikastuttaisi hänen elämäänsä, sen on kiihotettava hänen mielikuvitustaan, autettava häntä kehittämään älyään ja selventämään tunteitaan, sen on vastattava hänen pelkoihinsa ja pyrkimyksiinsä, otettava täysin huomioon hänen vaikeutensa ja samalla annettava viitteitä ratkaisuihin ongelmiin, jotka häntä painavat. Toisin sanoen sen on yhtäaikaan oltava kosketuksissa hänen persoonallisuutensa kaikkiin puoliin ja tehtävä tämä koskaan vähättelemättä lapsen tilanteen vakavuutta vaan ottamalla se päinvastoin todesta samalla kun se rohkaisee lasta luottamaan itseensä ja tulevaisuuteensa.<sup>47</sup>

Bettelheimin teoksen ytimessä on satujen merkityksen korostaminen suhteessa lapsen kehitykseen. Hänen mukaansa sadut tarjoavat lapsille ainutlaatuisia uusia ulottuvuuksia, joiden kautta jäsentää maailmaa. Satujen kautta lapsi ymmärtää, että elämä on täynnä haasteita ja vaikeuksia, mutta jos ihminen ei välttele niitä vaan kohtaa kaikki koettelemukset, hän selviytyy niistä voittajana.<sup>48</sup>

Lastenkirjallisuudesta puhuttaessa kiinnitetään luonnollisesti eniten huomiota satuun kirjallisenä teoksena. Yhtä tärkeää olisi kiinnittää huomiota siihen tosiasiaan, että suurelle osalle lapsia sadut tulevat ensi kertaa tutuiksi kuunneltuina, kun vanhemmat tai muut aikuiset niitä heille lukevat. Tästä näkökulmasta katsottuna Röllin tarinat eivät eroa paljoa kirjoitetuista saduista, vaikka ne ovatkin formaatiltaan äänitteitä, eivät kirjoja. Irja Lappalaisen mukaan sadun kuunteleminen on parhaimmillaan lapsen minää vahvistava kokemus, joka auttaa lasta laajentamaan kokemukenttäänsä ja vahvistaa lapsen minän rakennetta.<sup>49</sup> Laajemmin ajateltuna lastenkirjallisuuden piiriin voi ja täytyy laskea myös radiota, televisiota ja elokuvia varten tehdyt käsikirjoitukset, sillä ne muodostavat lastenkirjallisuuden kentässä niin ison osa-alueen.<sup>50</sup>

Röllin-kuunnelmat julkaistiin alun perin kasetteina, ja myöhemmin cd-levyinä. Kasettien helpokäyttöisyys ja vinyylejä halvemmat hinnat vaikuttivat varmasti positiivisesti Röllin-kasettien suuriksi kasvaneisiin myyntilukemiin. Äänitteiden tuottajana toimineen Kari Hillon mukaan Röllin-kasetteja myytiin vielä normaaleja kasetteja halvemmilla hinnoilla, koska ne olivat

---

<sup>47</sup> Bettelheim (1975) 1984, 11.

<sup>48</sup> Bettelheim (1975) 1984, 15.

<sup>49</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 19.

<sup>50</sup> Lappalainen 1979, 17.

lastenkasetteja.<sup>51</sup> Tämän myötä yhä suuremmalla osalla lapsiperheistä on ollut mahdollisuus ostaa Rölli-kasetteja.

Ensimmäiset c-kasetit olivat ilmestyneet markkinoille jo 1960-luvulla, mutta suosituksi ääniteformaatiksi ne nousivat 1970-luvun mittaan. Myynnin kasvuun vaikuttivat monet seikat. Merkittävänä tekijänä voidaan pitää musiikinkuuntelulaitteiden yleistymistä ja kotimaisten äänitteiden tason nousua. Äänitteiden hinta pysyi myös maltillisena muihin elinkustannusten nousuun nähden.<sup>52</sup> Ehkä merkittävin syy kasettien suureen suosioon oli kuitenkin jakelukanavien monipuolistuminen ja uudet markkinointikeinot. Siinä missä äänilevyjä oli aiemmin myyty lähinnä soitinliikkeissä, joita oli vain suurimmissa kaupungeissa, alettiin kasettien myyntitelineitä sijoittaa muun muassa huoltoasemille, tavarataloihin ja kodinkoneliikkeisiin. Tätä kautta äänitteitä oli myös mahdollista ostaa joka puolelta maata, ei ainoastaan suurista kaupungeista. Kun kasetteja oli joka paikassa helposti tarjolla, niiden menekki alkoi kasvaa. Kasetista tuli päivittäiskäyttöön tarkoitettu hyödyke, ja se vakiintui äänitteiden yleiseksi formaatiksi vinyyliä rinnalle.<sup>53</sup>

Kasettien ja niiden soittimien yleistyminen alkoi vaikuttamaan merkittävästi musiikin läsnäoloon arjessa. Uimosen mukaan kasetti kotoutettiin osaksi kotitalouksia ja sen avulla voitiin tehdä kotoisiksi kodin ulkopuolisia tiloja.<sup>54</sup> Lastenhuoneeseen voitiin ostaa kannettava kasettisoitin, ja lasten oli myös itse suhteellisen helppo laittaa kasetti soittimeen ja alkaa kuuntelemaan. Kasetit olivat myös julkaisijoille edullinen formaatti. Niitä pystyttiin painamaan suuret määrät kohtuullisilla kustannuksilla, ja suosituimpien äänitteiden kohdalla ne maksoivat varmasti itsensä monin verroin takaisin. Kasettien yleistyminen vaikutti myös omakustannejulkaisujen lisääntymiseen.<sup>55</sup> Studiokulut tietysti maksoivat, mutta enää omakustanneartistille tarjoutui huomattavasti vinyylilevyjen painatusta edullisempi keino omien julkaisuiden tekemiseen. Myös Allu Tuppurainen äänitti ensimmäisen Rölli-kasetin omakustanteena ja oli vaurautunut myös julkaisemaan sen itse, ennen kuin Musiikki-Laiho osoitti kiinnostuksensa kasetin julkaisuun.

Kasetti oli kuluttajalle edullinen, helppokäyttöinen ja sitä pystyi kuuntelemaan melkein missä tahansa. Äänitteiden numeroiminen (*Rölli seikkailee 1*, *Rölli seikkailee 2* ja niin edelleen)

---

<sup>51</sup> Rabid Sound, 05 Muusikkotarinoita Kari Hillo. Youtube 11.1.2022.

<https://www.youtube.com/watch?v=8kXyMQOkN0E&t=1334s>

<sup>52</sup> Kilpiö, Kurkela, Uimonen 2015, 28.

<sup>53</sup> Kilpiö, Kurkela, Uimonen 2015, 32.

<sup>54</sup> Uimonen 2021, 59.

<sup>55</sup> Kilpiö, Kurkela, Uimonen 2015, 35.

antoi kuuntelijalle lupauksen, että jatkoa olisi luvassa ja myös houkutti keräämään koko sarjan itselle. Sarjamuoto oli suosittu tapa aikakauden popkulttuurituotteissa, ja sitä käytettiin niin televisiosarjoissa kuin sarjakuvissakin. Uusia Rölli-kasetteja julkaistiin 1980-luvun loppupuolella joka vuosi, ja vuonna 1986 alkanut suursuosion saavuttanut televisiosarja vain lisäsi kasettien kysyntää. Toisin kuin kirjoihin, Röllin seikkailuihin pystyi syventymään, vaikka ei olisikaan osannut vielä lukea, riitti kun kuunteli. Tämän lisäksi Röllin seikkailuissa oli sopivasti jännitystä, ja saattoihan itse hahmokin olla osan lapsista mielestä jännittävä. Näin tarkasteltuna Röllin seikkailujen julkaiseminen suositussa ja edullisessa kasettimuodossa voidaan nähdä ratkaisevan tärkeänä käänteenä hahmon kansansuosion vakiintumisen kannalta. Toimittaja Pauli Heikkinen kirjoittikin Helsingin Sanomissa 11.12. 1991 Röllin edustavan huoltoasemakulttuuria, erotuksena kirjakaupakulttuurista. Samalla hän muistutti, että halpa ulkonäkö ei aina merkitse sisällön halpahintaisuutta.

Satukasetti on helppo ostos huoltoaseman hyllystä sellaisellekin vanhemmalle, joka ei itse juuri harrasta kulttuuria, mutta kokee sen hyväksi ja tarpeelliseksi lapselleen. Kasetti on helppo sujauttaa autostereoon (sellainenhan kaikilla on), ja kotona lapsi osaa itsekin laittaa sen soimaan.<sup>56</sup>

Rölli-tarinoiden keskeisiä teemoja on ystävyys. Rölli tapaa tarinoissa monia hahmoja, jotka aluksi vaikuttavat uhkaavilta, mutta jotka osoittautuvat ystävällisiksi. Monet näistä hahmoista myös kärsivät Röllin tavoin yksinäisyydestä, sillä niitä on kohdeltu kummajaisina tai hirviöinä. Röllille onkin luontevaa ystävytyä näiden syrjittyjen, normista poikkeavien hahmojen kanssa.

Yksinäisyyttä on tutkittu paljon ja se voidaan jakaa emotionaaliseen ja sosiaaliseen ja yksinäisyyteen. Siinä missä emotionaalinen yksinäisyys syntyy läheisten ihmissuhteiden puuttumisesta, sosiaalinen yksinäisyys johtuu sosiaalisen verkoston puuttumisesta ja siihen liittyvä tunne ulkopuolisuudesta, kun ihminen kokee tulevansa poissuljetuksi.<sup>57</sup> Rölli-kaseteilla Rölli kaipaa itselleen ensisijaisesti samanarvoista ystävää. Samaan aikaan hän identifioituu vahvasti muiden röllien kaltaiseksi olennoiksi ja näyttää osaltaan kuuluvan osaksi rölli yhteisöä, vaikka ei juuri tunnu viihtyvän sen parissa. Hän tuntee muut röllit ja käy esimerkiksi säännöllisesti Rölli Riitasoinnun luona laulutunneilla. Voidaankin siis ajatella, että hahmolla on sosiaalisia verkostoja ja että Röllin yksinäisyys on ennen kaikkea emotionaalista.

---

<sup>56</sup> Pauli Heikkilä, Hevikitar ujeltaa Röllimetsässä. *Helsingin Sanomat* 11.12. 1991.

<sup>57</sup> Seppänen 2017, 10.

Ensimmäisellä äänitteellä *Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1* Röllillä ei ole ainuttakaan ystävää. Asia vaivaa häntä erityisesti, kun hän sairastuu eikä pääse ulos mökistään. Tuppurainen käsittelee hahmon yksinäisyyttä kielellisen leikittelyn ja Röllille ominaisen pohdiskelun kautta.

Mutta jos minulla olisi kaveri, niin silloin meitä olisi yhteensä kaksi, ja silloin minä en olisi yksinäinen, vaan minä olisi kaksinäinen. Kipeänä ollessani olen hyvin murheellinen ja alakuloinen, mutta sitten kun tunnen oloni terveeksi, olen hyvin iloinen...niin silloin minä olen varmaan yläkuloinen? Alakuloinen ja yläkuloinen – niin sen täytyy olla.<sup>58</sup>

Röllit ovat tuhmia olentoja, joiden kuuluu pelotella muita olentoja ja tehdä näille mahdollisimman paljon kiusaa. Tästä syystä rölleillä ei saa myöskään olla ystäviä. Rölli yrittää toteuttaa rölleille kuuluvia normeja, mutta jo alusta lähtien nämä normit näyttäytyvät kuulijalle humoristisessa valossa. Esimerkiksi röllien kauheuskilpailussa voittaja on se, joka irvistää peilin edessä ja pelästyy eniten omaa irvistystään.<sup>59</sup> Rölli itse ei näe röllien tavoissa mitään outoa, vaan alkaa kyseenalaistamaan normejaan vasta ajan kanssa.

Kuten voimme huomata, kielellinen huumori on olennaisessa osassa Rölli-tarinoissa. Merkittävä osa tarinoiden huvittavuudesta rakentuu verbaalisen huumorin varaan. Röllin huumorilla ei koskaan lyödä alaspäin, vaan nauraessaan kuulija nauraa Röllille.<sup>60</sup> Hahmo asettuu vahvasti osaksi ikiaikaista kaskuperinnettä, jota Seppo Knuutila on käsitellyt teoksessaan *Kansanhuumorin mieli. Kaskut maailmankuvan aineksena*. Knuutilan teoksen mukaan satu ja kasku ovat toisiinsa verrattuna täysin erilaisia tekstimuotoja, mutta Rölli-tarinoissa ne sekoittuvat yhteen. Ollakseen kasku kertomuksen täytyy olla tavalla tai toisella humoristinen, sen on operoitava komiikan keinoilla.<sup>61</sup> Kaskut ovat myös muodoltaan lyhyitä kertomuksia.<sup>62</sup> Rölli-tarinat istuvat siis saumatta tähän folkloren määritelmään kaskuista, minkä lisäksi ne voidaan luonnollisesti laskea satujen piiriin.

Rölli saa ensimmäisen ystävänsä *Rölli seikkailee 1*-kasetin lopussa, kun päättää vapauttaa muiden röllien kaappaaman Tiina-tontun. Hänen tarkoituksensa ei tosin ole olla hyvä Tiinaa kohtaan, vaan näyttää muille rölleille olevansa kaikista rölleistä ilkein ja tehdä kiusaa heille. Kun Tiina on pelastunut, hän kiittää Rölliä, joka häkeltyy saamastaan kohtelusta.

<sup>58</sup> Rölli: *Tässä tulee Rölli. Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1*. 1985.

<sup>59</sup> Rölli: *Tässä tulee Rölli. Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1*. 1985.

<sup>60</sup> Tuppurainen 2024, 40.

<sup>61</sup> Knuutila 1992, 128.

<sup>62</sup> Knuutila 1992, 128.

Kukaan ei ole koskaan halannut minua...tuntuu kummalliselta täällä rinnassa.<sup>63</sup>

Lapsen surua käsitelleen Mirja Kokon mukaan suru on temaattisesti haastava tutkimuskohde: surun voi tuntea kaikkialla hahmottamatta kuitenkaan ikävälle tarkkaa paikkaa.<sup>64</sup> Lastenkirjallisuudessa lapset sanoittavat tunteensa usein fyysisten kokemusten kautta. Samalla tavalla myös Rölli puhuu kummallisesta tunteesta rinnassa, vaikka suurempi merkitys tapahtumalla taitaakin olla mentaalaisella tasolla. Tiina-tontusta tulee Röllin ensimmäinen ystävä, ja tämän jälkeen yksinäisyyttä käsitellään ensisijaisesti muiden hahmojen kokemusten kautta.

Niina Junttila on tutkinut yksinäisyyttä teoksessaan *Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys*. Junttilan mukaan yksinäisyyden syntyyn vaikuttavat niin fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kuin ympäristötekijätkin. Esimerkillä on merkittävä voima: jos lapsi saa kotonaan positiivista ja kannustavaa palautetta ystävällisestä ja avuliaasta käyttäytymisestä, hän todennäköisesti jatkaa tällaista käyttäytymistä myös esimerkiksi koulullaan.<sup>65</sup> Jos palaute on siellä samanlaista, on lapsen sen avulla helpompaa ylläpitää yhteistyötaitoja ja empatiakykyjään. Samalla tavalla myös Rölli kehittyy: saatuaan Tiina-tontusta ystävän, on hänen helpompi tutustua uusiin olentoihin ja mitä enemmän hän saa ystäviä, sitä avoimemmaksi ja rohkeammaksi hahmo muuttuu kasettien myötä.

Yksinäisyys on aina yksilön subjektiivinen kokemus, joka syntyy ihmisen suhteesta ympäristöönsä ja sosiaalisissa suhteissa ilmenevistä puutteista. Yksinäisyys on siis eri asia kuin yksinolo, joka usein on nähty positiivisessa valossa omana valintana. Yksinäisyys ja yksinolo voivat kyllä tapahtua samanaikaisesti, mutta ne eivät välttämättä ole toisistaan riippuvaiset.<sup>66</sup>

Rölli-äänitteillä yksinäisyys vaivaa Rölliä erityisesti ensimmäisellä kasetilla. Röllin ystävytyttyä Tiina-tontun kanssa yksinäisyys ei paina häntä enää samalla tavalla, vaikka hän asuukin ja seikkailee paljon yksikseen. Yksinolo on siis Röllille ensimmäisen kasetin jälkeenkin luonnollinen olotila, mutta enää se ei herätä yksinäisyyden kokemusta, lukuun ottamatta *Rölli ja Usvametsän neito – Rölli seikkailee 5* löytyvää kappaletta *Räytymispäivä*. Röllien vanhojen lakikirjojen mukaan röllien täytyy kerran vuodessa viettää räytymispäivää, jolloin tulee olla murheellinen ja alakuloinen. Koska Rölli tässäkin tilanteessa noudattaa Rölleille ominaisia

---

<sup>63</sup> Rölli: Tuhma Rölli. *Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1*. 1985.

<sup>64</sup> Mustola 2014, 107.

<sup>65</sup> Junttila 2015, 125.

<sup>66</sup> Seppänen 2017, 10.

normeja, voidaan hänen tunteensa räyymispäivänä nähdä liioiteltuina ja velvollisuudentun-  
nosta esiin kaivettuina, ei arkisena, pysyvänä olotilana.

Oishan se kiva jos mulla myös joku kaveri ois

Mut aina yksin täytyy mun olla, ei kukaan tuhmasta välittää vois<sup>67</sup>

Toisella äänitteellä *Röllimetsän syksyn sävel – Rölli seikkailee 2* Rölli saa uuden ystävän ki-  
venkolossa asuvasta Käärmeestä, kun Noidat ovat muuttaneet hänet hiiren kokoiseksi. Aluksi  
Rölli pelästyy Käärmettä luullen joutuvansa sen ruoaksi, mutta Käärme paljastaa olevansa  
kiltti. *Käärmeen laulu* -kappaleessa tämä kertoo etsivän ystävää ”tositarkoituksella”.

Jospa tietäisit että, minä salaa joskus itken

Sillä kukaan ei käärmeistä tykkää

Ne korkeintaan kivellä heittää

Tai kepillä syrjään mun lykkää

Mutta enhän minä kuitenkaan ole kovin paha

Vaikka on mulla niljainen maha<sup>68</sup>

Lyhyt kohtaaminen Käärmeen kanssa on ensimmäinen kerta, kun Rölli kohtaa äänitteillä  
olennon, joka aluksi tuntuu pelottavalta mutta paljastuu nopeasti kiltiksi. Yhteistä useimmille  
Röllin kohtaamista olennoista on niiden kokema yksinäisyys. Useita olentoja pidetään pelotta-  
vina tai inhottavina, minkä takia niiden on vaikea löytää ystäviä, mikä taas johtaa siihen, että  
ne tuntevat olonsa yksinäisiksi. Röllimetsässä ja sen liepeillä tuntuukin olevan yleistä, että la-  
jityypille ominaisten normien noudattaminen johtaa yksinäisyyteen ja ahdistukseen, jos yksilö  
ei istu oletettuihin normeihin. Kun yksilö kohdataan omana itsenään, ahdistus poistuu. Näin  
käy aluksi Röllille itselleen, kun Tiina-tonttu kohtelee häntä kuin ystävää, ja myöhemmin  
myös monille muille olennoille, kun Rölli ehdottaa voivansa ryhtyä näiden ystäväksi.

Viidennen Röllin-äänitteen nimikkokappaleella *Usvametsän neito* Rölli eksyy marjanpoimi-  
misretkellään kummallisen hiljaisuuden keskellä sijaitsevaan metsään, jonka puissa ei ole

---

<sup>67</sup> Rölli: Usvametsän neito. *Rölli ja Usvametsän neito – Rölli seikkailee 5*. 1988.

<sup>68</sup> Rölli: Käärmeen laulu. *Röllimetsän Syksyn sävel – Rölli seikkailee 2*. 1985.

lehtiä ja jossa sumupilvet kietoutuvat Röllin ympärille. Metsässä asuva neito kertoo Röllille, miten metsä on kuollut vuosia sitten.

Tämä metsä oli ennen hyvin kaunis, mutta sitten joku toi tänne mukanaan pahan ajatuksen. Ja se ajatus alkoi kasvaa ja tarttua ja vähitellen pahat ja ilkeät ajatukset, kateus, itsekkyyys ja vallanhimo saastuttivat koko tämän metsän. Kaikki riitelivät ja punoivat juonia toisiaan vastaan ja lopulta kellään ei ollut enää yhtään ystävää.<sup>69</sup>

Kaikki metsän asukkaat ovat Usvametsän neitoa lukuun ottamatta muuttaneet jo pois metsästä. Neidon mukaan metsän lumous haihtuisi, jos Rölli jättäisi metsään jonkin kauniin ajatuksen, mikä lopulta myös onnistuu Röllin toivoessa vilpittömästi, että voisi auttaa neitoa. Usvametsän neidon tarina toisinnetaan myös kasetilla seuraavana kuultavassa laulussa.

No minäpä koitan ajatella jotain hyvin kaunista

Rakkaus – ja ystävyys, ne ovat kauniita

Nehän ne ovat kauniita

Nyt linnut tulevat takaisin, kai huomaat sen jo sinäkin

Ja puiden lehdet ovat kasvaneet

Metsä jälleen kaunis on, ei kukaan ole onneton

Ovat kaikki tänne takaisin saapuneet<sup>70</sup>

*Usvametsän neidossa* yksinäisyys ilmenee pahoista ajatuksista johtuneen metsän yhteisön hajoamisena. Metsän autioituminen on aiheuttanut yksin jääneelle neidolle yksinäisyyden, jonka metaforana nähdään harmaa, kaiken hukuttava ja hiljaisuuden läpitunkeva usva. Usvan käyttäminen yksinäisyyden metaforana muistuttaa Tove Janssonin tapaa kirjoittaa sumusta esimerkiksi teoksessaan *Muumipappa ja meri*. Meri Kallio kirjoittaa tutkielmassaan *Yksinäisyys ja tunneilmapiiri Tove Janssonin kuvituksissa kirjaan Muumipappa ja meri*, kuinka sumun saapuminen kirjan majakkasaarelle kuvastaa Muumiperheen etäännyttä toisistaan.<sup>71</sup> Samaan tapaan Rölli etäännyy henkilökohtaisesta konsensustodellisuudestaan kävellessään Usvametsän usvaan, joka toimii ikään kuin porttina yksinäisyyteen ja surumielisyyteen, joka vallitsee joka puolella tuota metsää. Sekä Muumien että Röllin tapauksessa sumu toimii mielikuvana

<sup>69</sup> Rölli: Roskanheittäjä. *Rölli ja usvametsän neito – Rölli seikkailee* 5. 1988.

<sup>70</sup> Rölli: Usvametsän neito. *Rölli ja usvametsän neito – Rölli seikkailee* 5. 1988.

<sup>71</sup> Kallio 2023, 24.

atmosfääristä, joka kietoo itseensä niin hahmot kuin ympäristönkin. Sumun harmaa väri kytkeytyy synkkyyden kokemuksiin ja sumun metaforisuus välittyy näin myös värimaailman kautta.<sup>72</sup> *Muumipappa ja meressä* jokainen muumiperheen jäsen painii omien ongelmiansa kanssa, uppoutuu niihin ja erkaantuu toisistaan. Röllissä usva liittyy olennaisesti osaksi Usvametsän neidon yksinäisyyttä, sillä usva on laskeutunut metsään pahojen ajatusten mukana. Kun Rölli lausuu ääneen kauniin ajatuksen, usva häipyy pois, kukat alkavat kukkia ja linnut alkavat taas laulamaan. Toisin sanoen, Usvametsän neito saa Röllistä ystävän, ja voittaa näin yksinäisyytensä.

Luonto yksinäisyyden kuvastimena luo erilaisia merkityksiä Tove Janssonin Muumi-kirjoissa.<sup>73</sup> Toisen kotimaisen lastenkulttuuriklassikon, Röllin, seikkailuissa yksinäisyys sen sijaan ilmenee enimmäkseen hahmojen subjektiivisina kokemuksina. *Usvametsän neito* onkin tässä tapauksessa poikkeus. Sumupilvien lisäksi onkin mielenkiintoista kiinnittää huomiota hiljaisuuteen, joka vallitsee usvametsässä. Hiljaisuus voidaan nähdä yksinäisyyden metaforana monin eri tavoin. Yhtäältä usvametsän hiljaisuus voi kuvata yksinäisyyttä riipaisevimmillaan, kun ei ole ystäviä, joiden kanssa jutella. Toisaalta yksinäisyys saattaa aiheuttaa häpeää, eikä moni uskalla ottaa asiaa puheeksi. Toisin sanoen yksinäisyyttä voi ympäröidä puhumattomuus, joka Usvametsän neidossa kuvataan metsän hiljaisuutena.

Röllin tarinoiden kantaviksi teemoiksi on toisinaan nostettu luonnonsuojelu. *Usvametsän neitoa* voi myös tulkita tästä näkökulmasta: Tuppuraisen voidaan nähdä kirjoittaneen laulun näyttääkseen, että metsän kuoleminen tuo mukanaan suurta surua ja ahdistusta. Koska Rölli asuu Röllimetsässä luonnon keskellä, luonto kuuluu olennaisena osana moneen Rölli-tarinaan ja käsitelläänhän aihetta myös kappaleessa *Roskanheittäjät*, joka kuullaan juuri ennen *Usvametsän neitoa* viidennellä Rölli-kasetilla. Teatterimuseon arkistoon vuonna 2021 antamassaan haastattelussa Tuppurainen kuitenkin kertoo, että Röllin luontokeskeisyys on enimmäkseen toimittajien tekemää oletusta, eikä se ole vallitseva sanoma hänen taiteessaan. Lieneekin selvää, että pohjimmiltaan *Usvametsän neito* käsittelee samoja arkoja aiheita, yksinäisyyttä, pelkoja ja traumoja, mistä koko Röllin hahmossa on pohjimmiltaan kysymys.

Okei, onhan se kiva et meillä on metsiä ja puhtaita järviä, ja toivottavasti olisi mahdollisimman pitkään, mut en minä sen isompi luontofani oo. Kävelen joskus

---

<sup>72</sup> Kallio 2023, 23.

<sup>73</sup> Kallio 2023, 5.

metsässä ja käyn sieniä poimimassa ja näin mut ihan niin kuin sanoit, se on nousut Röllin-jutuista toi luonnon säilyttäminen, vaikka toki sitä pidän tärkeänä.<sup>74</sup>

Kuten voimme nähdä, yksinäisyyttä on monenlaista. Rölli-tarinoiden lohdullisen sanoman ansiosta hahmon seikkailuista voi saada vertaistukea yksinäisyyteen ja yksin jäämiseen. Lohdullista käsittelytapaa Tuppurainen käyttää myös käsitellessään lastenkirjallisuuden perinteistä tabuaihetta, kuolemaa. Seuraavaksi tarkastelemme, minkälaisena kuolema Rölli-kaseteilla käsitetään.

## 2.2 ”Missä kaikilla eläimillä on hyvä olla” – Rölli ja kuolema

Kuolema on yksi lastenkirjallisuuden kipeimmistä aiheista. Aiheeseen liittyy runsaasti vanhaa perinneaineistoa, mikä ilmentää tarvetta käsitellä aihetta sadun kautta. Vanhoissa kansansaduissa kuolema on usein läsnä, mutta niissä kuolema on usein välivaihe, jota seuraa jonkinlainen ratkaisujen sarja. Esimerkkeinä voidaan mainita esimerkiksi sadut 100 vuotta nukku-neesta Prinsessa Ruususesta ja suden vatsaan joutuneesta Punahilkasta.<sup>75</sup> Kuitenkin vasta viime vuosisadan viimeisinä vuosikymmeninä alettiin julkaisemaan kirjoja lapsen varsinaista surutyötä ajatellen. Tämän myötä markkinoille tulivat myös aiempaa realistisemmat lastenkirjat, joissa käsitellään esimerkiksi hautajaisia. Aiheen käsittely on lisääntynyt 2000-luvulla niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin kirjailijoiden keskuudessa.<sup>76</sup> Kuoleman kaltaisen sensitiivisen aiheen käsittely on haastavaa, ja vaatii kirjailijalta myös hyviä psykologisia taitoja.<sup>77</sup>

Iman Daherin mukaan kuolemaa käsittelevissä modernin ajan lasten- ja nuortenkirjoissa kuolee yleensä päähenkilön isovanhempi tai lemmikki, mutta vanhemman kuolemasta ei ole kirjoitettu juuri lainkaan.<sup>78</sup> Isovanhempien kuoleman käsitteleminen on ollut varmasti helpompaa, koska niissä kuolema liittyy vanhuuteen ja on luonnollinen tapahtuma. Isovanhempien kuolemasta kertovien lastenkirjojen klassikoina voi pitää esimerkiksi Bettina Eggerin teosta *Marianne muistelee mummoa* vuodelta 1987 ja Anna Eureliuksen kirjaa *Lassen isoisä on kuollut* vuodelta 1974.<sup>79</sup> Yleistä erityisesti lemmikkien kuolemaa käsitteleville lastenkirjoille on vanhojen kansansatujen tapaan ollut, että kuolemaa ei niissä esitetä lopullisena tapahtumana. Kuollut saattaa tulla takaisin enkelin siivet selässään, kuten Roope-kissa Tuula Korolaisen kirjassa *Kissaenkeli muuttaa taivaaseen* vuonna 1999. Usein kuolleet myös jäävät

<sup>74</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>75</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 32.

<sup>76</sup> Kokko 2008, 3.

<sup>77</sup> Kokko 2008, 4.

<sup>78</sup> Daher 2023, 25.

<sup>79</sup> Jakobsen, Jäppinen, Tarkkonen, Vaijärvi 1995, 29.

tarkkailemaan tätä maailmaan ikään kuin toisesta ulottuvuudesta käsin. Näin tapahtuu esimerkiksi Emma Chichester Clarkin kirjassa *Koirien taivas* (2003) ja Mikaela Sundströmin kirjassa *Linnea ja Äiti Enkeli* (2003), jossa äiti katselee tytärtään "kaikkien ilmakerrosten läpi" taivaasta.<sup>80</sup> Eräänlaisena tabujen rikkojina voidaan pitää kahta Pohjoismaiden kuuluisinta lastenkirjailijaa, H. C. Andersenia ja Astrid Lindgreniä. Andersenin saduissa kuolemaa käsitellään esimerkiksi teoksissa *Pieni tulitikkutyttö* ja *Pieni merenneito*. Lindgren käsitteli kuolemaa muun muassa teoksessaan *Veljeni, Leijonamieli*. Kuuluisassa kirjassa kuolevat kahteen kertaan sekä päähenkilö Kaarle, että hänen isoveljensä Joonatan. Tämän lisäksi Lindgren käsitteli aihetta vähemmän tunnetussa teoksessaan *Soittaako lehmus, laulaako satakieli*.

Toisin kuin monet aikuiset olettavat, kuolemaan liittyvät kokemukset ovat yleisiä lapsuudessa. Lapset alkavat jo varhaisessa vaiheessa yrittää käsittää kuolemaa, joskin sen ymmärtäminen muuttuu kehityspsykologisesti eri kehitysvaiheissa.<sup>81</sup> Tutkimusten mukaan lapset ymmärtävät 7–11-vuotiaina kuolevan olevan lopullinen ja universaali.<sup>82</sup> Koska lapset siis ymmärtävät kuoleman hyvin nuorina, on tärkeää, että he voivat käsitellä asiaa turvallisessa ympäristössä. Lastenkirjallisuudella onkin lapsille tarjottavassa vertaistuessa olennainen merkitys, sillä teksti voi onnistua kuvaamaan juuri sen, mitä itse käy läpi. Useissa lastenkirjoissa tapahtuu fiktiivisiä asioita, jotka ovat peilattavissa tosielämän tapahtumiin, ja juuri tämä tyyli tarjoaa lapsille tukea, jos käsiteltävä asia on lapselle hyvin traumaattinen.<sup>83</sup> Tätä tyyliä myös Allu Tuppurainen käyttää käsitellessään kuolemaa Rölli-kaseteilla.

Satu tarjoaa lapselle mahdollisuuden käsitellä surua ja selviytyä ongelmista, jotka saattavat olla tiedostetulla tasolla hänelle liian ylivoimaisia. Samaistuessaan sadussa käsiteltävään suruun lapsi kasvaa sekä ymmärtämään sitä, miltä toisesta tuntuu, että omia tunteitaan. Vaikeiden asioiden käsittely sadun maailmassa auttaa siis lasta kohtaamaan samat tunteet reaali maailmassa.<sup>84</sup>

Sadut, kuten fantasia yleensäkin, käsittelee usein jotain asiaa todellisuutta vastaavasti jonkin kuvitteellisen maailman sisällä. Fiktiota analysoidessa ei kuitenkaan ole keskeistä reaali maailman ja fiktiomaailman vertaaminen, vaan fiktiota omaehtoisen maailman hyväksyminen.<sup>85</sup>

Kohteesta saatavaa tietoa ei siis voida tarkastella samoin kuin dokumentaarista tietoa, sillä

<sup>80</sup> Päivi Lehtinen, Lemmikit lentävät, isä katsoo pilven päältä. *Helsingin Sanomat* 29.9. 2004.

<sup>81</sup> Daher 2023, 10.

<sup>82</sup> Daher 2023, 11.

<sup>83</sup> Daher 2023, 48.

<sup>84</sup> Jakobsen, Jäppinen, Tarkkonen, Vaijärvi 1995, 11.

<sup>85</sup> Oinonen, Mähkä 2013, 272.

fiktioin todellisuussuhde on monimerkityksinen. Tärkeintä on asettaa tieto kulttuuriseen kontekstiinsa ja näin tarkastella sen rakentamia monisyisiä merkityksiä.

Röllin seikkailuissa kuolemaa käsitellään erityisesti kahdessa ensimmäisessä elokuvassa, *Röllin – Hirmuisia kertomuksia* (1991) ja *Röllin ja metsänhenki* (2001). Röllin-kaseteilla teemaa käsitellään varsinaisesti kahdessa laulussa, *Röllin seikkailee 3 – Röllin ja kaverit* -kasetilla kappaleessa *Elefantti-Antti ja Siili Suhonen* sekä *Röllin seikkailee 7 – Röllin ja vajonnut kaupunki* -kasetilla kappaleessa *Hiekkalaatikon kauhu*. Ensiksi mainittu kappale edustaa klassista tapaa käsitellä aihetta lastenkirjallisuudessa. Kappaleessa kuolevat hahmot ovat eläimiä, jotka esitellään Röllin vanhoina tuttuina. Kasetilla Röllin alustaa laulua kertomalla kaveruksista.

Tunsin kerran erään elefantin, joka esiintyi sirkuksessa. Hänen nimensä oli Elefantti-Antti. Tunsin myös Siili Suhosen, joka oli Elefantti-Antin hyvä kaveri. Röllin metsässä on tänään kovin hiljaista...se johtuu siitä, että Siili Suhonenkin, joka oli jo hyvin vanha, ja josta kaikki pitivät kovasti, sai tänään hyvältä haltijalta siivet. Hän lensi kauas – sinne, missä kaikilla eläimillä on hyvä olla.

Kun Tuppurainen kirjoittaa paikasta, ”missä kaikilla eläimillä on hyvä olla”, hän muistuttaa lastenkirjailija Maijaliisa Dieckmania, joka käsitteli kuolemaa kevyesti vuoden 1989 teoksessaan *Elli-enkeli ja keijujen maa*. Teoksessa Keijujen kuningatar puhuu kansalleen ja toteaa menevänsä ”sinne, mihin minun kuuluu mennä ja mistä ei ole paluuta”. Kasvatustieteilijä Hilikka Ylönen käyttää tätä tarinaa esimerkkinä ”hiljaisuuden sadusta”, joissa on vain vähän toimintaa ja tapahtumia. Hiljaisuuden satu ei herätä voimakkaita tunteita, vaan rauhoittaa ja pysähdyttää lukijan ja kuulijan.<sup>86</sup> Näin ollen myös *Elefantti-Antti ja Siili Suhonen* voidaan nähdä hiljaisuuden satuna.

Ensimmäisen Röllin-kasetin mukaan Röllillä ei ole lainkaan ystäviä ennen Tiina-tonttua, ja tämä kappale on ainut kerta, kun Elefantti-Antti ja Siili Suhonen mainitaan Röllin-kaseteilla. Kuuntelijan pääteltäväksi jääkin, ovatko Antti ja Suhonen Röllille vain etäisesti tuttuja hahmoja, kuten muutkin röllit, vai ovatko hahmot Röllin mielikuvituksen tuotetta. Röllillä on tapana kertoa itselleen tarinoita, joiden kautta ilmiselvästi käsittelee esimerkiksi omia pelkojaan, ja osassa tarinoista jääkin epäselväksi, tapahtuvatko ne Röllin todellisuudessa vai mielikuvituksessa.

Kappale kertoo kahdesta ystävästä: sirkusnorsu Elefantti-Antista, joka on alun perin kotoisin Afrikasta, ja suomalaisesta Siili Suhosesta. Ei ole selvää, missä Antti ja Suhonen ovat

---

<sup>86</sup> Erkkilä, Holmberg, Niemelä, Ylönen 2003, 138.

tutustuneet, mutta kumpikaan ei ole elämässään täysin onnellinen. Siili-Suhonen on asunut ennen tunkiolla, mutta joutunut muuttamaan tunkion päälle rakennetun kivitalon ullakolle. Elefantti-Antti taas esiintyy säännöllisesti sirkuksessa, mutta on niin väsynyt, että ihmiset alkavat ihmettelemään tämän käytöstä. Kuolemasta ei kappaleessa puhuta suoraan, vaan vertauskuvien avulla. Röllin maailmassa esiintyy niin noitia, jättiläisiä kuin muitakin satuolentoja. Elefantti-Antti ja Siili Suhonen -kappaleessa hyvä haltija saapuu tapaamaan ensin Anttia ja sitten Suhosta.

Elefantti-Antti maahan painautui, ja silloin hyvän haltijan näki hän

Elefantti-Antti siivet selkään sai ja korkealla Antin nähtiin lentävän

Siili-Suhonen katsoi halkopinon alta ja ajatteli: ”Aika minun lähteä on”

Myös Siili-Suhonen sai siivet haltijalta ja nyt on olo Suhosella huoleton<sup>87</sup>

Antamalla siivet vanhoille kaveruksille, hyvä haltija tarjoaa heille mahdollisuuden lentää pois maailmasta, jossa he eivät ole onnellisia. Surumielinen, mollissa kulkeva laulu päättyykin sekä toivoa antavaan viimeiseen säkeistöön että viimeisenä soitettavaan duurisointuun, jotka tukevat toisiaan sulkien kappaleen tarinan.

Elefantti-Antti ja Siili Suhonen, nyt on heillä koti yhteinen

On Siili Suhosella oma komposti ja Elefantti-Antilla on savanni<sup>88</sup>

Elefantti-Antin ja Siili Suhosen varsinaisia kuolinsyitä ei laulussa avata. Rölli kuitenkin kertoo ennen laulua Suhosen olleen jo hyvin vanha ja kun Suhonen itsekin toteaa laulussa aikansa tulleen, voidaan päätellä, että Suhonen oli jo ehtinyt ikänsä puolesta elämän loppupuolelle. Elefantti-Antin kuolema sen sijaan tuntuu tulevan hieman yllättäen. Tuppurainen jättää kuulijan tulkinnan varaan, johtuuko elefantin väsymys siitä, että se joutuu elämään lajityypilleen epänormaalissa ympäristössä, sirkuksessa ihmisten ihmeteltävänä, vai onko Antti Suhosen tapaan jo korkeassa iässä.

Huolimatta hahmojen varsinaisista kuolinsyistä, kappaleen ydinsanomana voidaan katsoa olevan se, että kuolema ei aina ole ikävä ja huono asia. Yleisen satukuvaston mukaan hyvältä haltija pystyy toteuttamaan muiden toiveita, ja toiveita toteuttava haltija kohdataan myös seitsemännellä Rölli-kasetilla.<sup>89</sup> Hyvä haltija saapuu tässä laulussa kuoleman hetkellä, ja kaikesta

<sup>87</sup> Rölli: Elefantti-Antti ja Siili Suhonen. *Rölli ja kaverit – Rölli seikkailee* 3. 1986.

<sup>88</sup> Rölli: Elefantti-Antti ja Siili Suhonen. *Rölli ja kaverit – Rölli seikkailee* 3. 1986.

<sup>89</sup> Rölli: Röllin kehtolaulu. *Rölli onnea etsimässä – Rölli seikkailee* 6. 1990.

päätelleen toteuttaa elefantin ja siilin toiveet päästä pois maailmasta. Elefantti-Antti ja Siili Suhonen pääsevät taivaaseen, jossa Antilla on savanni ja Suhosella komposti, eli sellaiset kodit, mitä ne eivät voineet eläessään maan päällä saada. Molemmat on elämässään riistetty alkuperäisestä kodistaan, molemmat ovat menettäneet elämänhalunsa ikävöidessään takaisin koteihinsa ja molemmat saavat kuollessaan sellaiset kodit, mistä ovat haaveilleet. Toisin sanoen taivas näyttäytyy laulussa sellaisena, millaisena kukin sen itse ajattelee.

Kuten aiemmin todettiin, *Elefantti-Antti ja Siili Suhonen* -kappaleessa ainakin Siili Suhonen kohtaa kuoleman korkean ikänsä vuoksi. Tuppuraisen tapa käsitellä kuolemaa muistuttaa alankomaalaisen Max Velthuijsin teosta *Sammakko ja linnunlaulu*, joka julkaistiin 1990. Teos kuuluu Velthuijsin kuuluisaan *Sammakko*-kirjojen sarjaan, ja siinä Sammakko ystävineen löytää metsästä kuolleen mustarastaan. Sadussa Sammakko ystävineen päättelee, että elämä päättyy sitten joskus myöhemmin, kun ollaan vanhoja. Tämä hellävarainen tapa käsitellä kuolemaa vanhojen eläinten kautta yhdistää Tuppuraisen alankomaiden tunnetuimpaan lastenkirjailijaan, joskin Tuppurainen kirjoitti *Elefantti-Antti ja Siili Suhosen* joitakin vuosia ennen Velthuijsin klassikoksi noussutta kuvakirjaa.<sup>90</sup>

Helsingin Sanomille vuonna 2004 antamassaan haastattelussa Lasten Keskuksen lastenosaston silloinen toimituspäällikkö Arja Kanerva kertoo, että kuolemaa käsitellään usein lastenkirjoissa eläinten maailman kautta, sillä etäännyttynä sadun maailmaan aihetta on helpompi käsitellä.<sup>91</sup> *Elefantti-Antti ja Siili Suhonen* -kappaleessaan Allu Tuppurainen käyttää siis perinteistä lastenkirjallisuuden keinoa, kun hän kuvaa kuolemaa eläinhahmojen ja vertauskuvien kautta. Kuolemaa ei mainita kappaleessa sanallakaan, ja lapset eivät välttämättä edes koe tarinaa niin, että hahmot kuolevat sen aikana. Samaa vertauskuvaa taivaalla lentämisestä käytetään myös seitsemännän Rölli-kasetin kappaleessa *Hiekkalaatikon kauhu*. Tämä laulu eroaa kaikista muista Rölli-lauluista, sillä se ei kerro Röllistä eikä edes sijoitu Röllimetsään.

*Hiekkalaatikon kauhussa* Rölli on vakoilemassa metsänreunasta ihmisotusten touhuja. Laulu kertoo pihalla leikkivistä pikkupojista, joista yhtä kutsutaan Hiekkalaatikon kauhuksi. Nimestään huolimatta poika on sydämessään kiltti, mikä harmittaa Rölliä – Hiekkalaatikon kauhussa ei siis ole hyvää rölliainesta. Laulun tarina rakentuu Hiekkalaatikon kauhun isän odottamisen ympärille. Yksinäinen poika aiheuttaa harmia muille lapsille ja puhuu jatkuvasti isästään,

---

<sup>90</sup> Erkkilä, Holmberg, Niemelä, Ylönen 2003, 128.

<sup>91</sup> Päivi Lehtinen, Lemmikit lentävät, isä katsoo pilven päältä. *Helsingin Sanomat* 29.9. 2004.

jonka kotiin saapumisen ajankohta muuttuu säkeistöstä toiseen, tai siirtyy eteenpäin, jos ajatellaan laulun tarinan kattavaan kahden pitemmän ajanjakson pojan elämästä.

Hiekkalaatikon kauhu ei osaa leikkiä  
 Eilenkin se kiusannut oli Heikkiä  
 Se kertoi usein isänsä sille lahjoja lähettävän  
 Ja juhannuksena kotiin saapuu varmaan hän

Hiekkalaatikon kauhu kentän laidalta katselee  
 Toiset pelaa palloa ja toiset luistelee  
 Saan minäkin jalkapallon, sen isä mulle tuo  
 Kun hän ensi keväänä tulee meidän luo

On isällä rekka-auto ja väliä Helsingin  
 Se ajaa mut jouluna hän tulee varmaankin  
 Ja kyytiin mä pääsen ja ajetaan äidin luo  
 Ja äidille ja minulle isä lahjan varmaan tuo<sup>92</sup>

Kappaleen viimeisessä säkeistössä selviää, miksi isän saapuminen lykkääntyy koko ajan. Kesälomallaan Hiekkalaatikon kauhu näkee isänsä rekka-auton lentävän taivaalla.

Hiekkalaatikon kauhu ikkunassa hymyilee  
 Kesän poutapilvet toisiansa ajelee  
 Ja jälleen rekka-auton näet taivaalla kiitävän  
 Isä siellä vilkuttaa saapuu taas hän<sup>93</sup>

Koskettava laulu poikkeaa kaikesta muusta Rölli-tuotannosta niin aihepiirinsä, kuin tapahtumaympäristönsä puolesta. Tuppurainen käyttää taivaalla lentämistä kuoleman vertauskuvana, samaan tapaan kuin vuosia aiemmin Elefantti-Antissa ja Siili Suhosessa, mutta tällä kertaa kuollut henkilö on päähenkilön isä. Hiekkalaatikon kauhu elää äitinsä kanssa, jonka surua ja

---

<sup>92</sup> Rölli: Hiekkalaatikon kauhu. *Rölli ja vajonnut kaupunki – Rölli seikkailee* 7. 1992.

<sup>93</sup> Rölli: Hiekkalaatikon kauhu. *Rölli ja vajonnut kaupunki – Rölli seikkailee* 7. 1992.

kaipausta Tuppurainen käsittelee vähäeleisen surumielisesti kappaleen kahdessa keskenään samanlaisessa kertosaieistössä.

Ja isän rekka-auton näät siellä kiitävän

Ja äitikin on iloinen, ei itke enää hän<sup>94</sup>

Kappaleen sanoitus ilmentää kahta Hiekkalaatikon kauhun hartainta toivetta: sitä että isä tulisi kotiin, ja että äiti ei enää itkisi. Ensimmäinen toive ei valitettavasti toteudu, mutta laulusta on tulkittavissa, että äiti pääsee surustaan yli.

*Hiekkalaatikon kauhu* on viimeisiä julkaistuja, täysin Tuppuraisen kirjoittamia Rölli-lauluja. Se ilmestyi viimeisellä Rölli seikkailee -kasetilla, jonka jälkeen Tuppurainen on kirjoittanut lauluja *Rölli -tv-sarjaan*, elokuviin ja näytelmiin. Tv-sarjan kahden viimeisen tuotantokauden (1997 ja 2001) ja *Rölli ja metsänhenki* -näytelmän lauluja ei ole koskaan julkaistu äänitteillä, ja kuten tutkielmani alussa kerroin, Rölli-elokuvien maailma poikkeaa alkuperäisten kasettien luomasta maailmasta huomattavasti. *Hiekkalaatikon kauhu* ilmentää myös Tuppuraisen kehitystä lauluntekijänä: onkin mielenkiintoista, että ensimmäisen Rölli-kasetin ja viimeisen välillä on vain seitsemän vuotta.

Kun perhe kohtaa vanhemman kuoleman, on tuen tarve suuri. Iman Daher on käsitellyt aihetta pro gradu -tutkielmassaan *Vanhemman kuoleman kuvaaminen lastenkirjallisuudessa* vuonna 2023. Hänen mukaansa perheen tarvitseman tuen tarve tällaisessa tilanteessa koostuu niin tiedollisesta kuin emotionaalisestakin tuesta. Lastenkirjallisuus ja muut lasten kuluttamat kulttuurituotteet, kuten elokuvat ja satukasetit voivat auttaa aiheen äärelle, jos keskustelun avaaminen aiheesta tuntuu hankalalta.<sup>95</sup> Tuppurainen itse on muistellut juuri Hiekkalaatikon kauhu -kappaleen kirjoittamisen olleen kaikkea muuta kuin helppoa.

Istuin kotona Vaasassa, asuin Huvilakadulla ja kirjoitin sitten kitaran kanssa – soitin ja kirjoitin aina samalla – niin huomasin että mua rupesi itkettämään. Yritin monta kertaa, mietin et mikä tässä on? Kävin kävelyllä ja taas jatkoin. Mikä on? Sit mä tajusin. Pikkupoikana hyvin usein isä kysyi minulta, että lähdenkö apumieheksi? Isä ajoi Suomen Väriin autoa ja mä istuin siinä vieressä, isä kävi viemässä pakettia ja maalia ihmisille. Sit käytiin kioskillä, mä sain limpparin ja munkin ja isä joi kahvin. Sen täytyi olla sellainen juttu, joka tuli mieleen jostain alitajunnasta.<sup>96</sup>

<sup>94</sup> Rölli: Hiekkalaatikon kauhu. *Rölli ja vajonnut kaupunki – Rölli seikkailee* 7. 1992.

<sup>95</sup> Daher 2023, 6.

<sup>96</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

Hiekkalaatikon kauhun taustalla on Tuppuraisen isän, Martti Tuppuraisen kuolema joulukuussa 1986. *Isäni, Rölli* -teoksessa kerrotaan, että tieto isän menehtymisestä saavutti Tuppuraisen juuri kun tämä oli lähdössä iltanäytökseen Porin teatteriin. Tuppurainen ei teatterilla kertonut asiasta kenellekään ennen esityksen päättymistä, vaan keskittyi vetämään roolinsa Jussi Parviaisen *Jumalan rakastaja* -näytelmässä kuten muinakin iltoina.<sup>97</sup> Toisaalta tämä on tyypillistä käytöstä teatterinäyttelijöille, joille kynnyks esityksen perumiseen on perinteisesti ollut todella korkea, mutta toisaalta kyse voi olla puhumattomuudesta ja traumaattisten asioiden käsittelyn vaikeudesta. Reagointi isän kuolemaan muistuttaa Tuppuraisen reaktiota silloin, kun hän kuoli 26-vuotiaan Anitta-siskonsa kuolemasta vuonna 1969.

Puhelimella soitettiin meille, äiti tietty vastasi ja isä kuunteli vieressä. Se mulle kuiskas, että Anitta on kuollut. Lähdin heti ulos, enkä muista, että oltaisiin äidin kanssa asiasta mitään sen jälkeen puhuttu.<sup>98</sup>

Allu Tuppurainen on itse kertonut, ettei ole Rölliä kirjoittaessa juurikaan ajatellut lapsia vaan kirjoittanut tarinoita itsekkäistä syistä ja lähinnä itselleen.<sup>99</sup> Tuppuraisen elämän tapahtumia vasten voidaankin nähdä, että Röllin hahmon kautta Tuppurainen on kirjoittanut itseään vaapaaksi niin lapsuuden peloista ja epävarmuudesta, kuin myös aikuiselämänsä kokemuksista. Tämä saattaa olla yksi syy hahmon suureen suosioon ja ajattomuuteen. On luonnollista, että lastenkirjailijoiden ja vaikka lastenmusiikin tekijöiden ajatellaan tekevän taidettaan lapsia varten, mutta ymmärtääksemme heidän teoksiaan, meidän pitää mielestäni tutkia heitä nimenomaan taiteilijoina, ilman lastenkulttuurin tekijän viittaa. Aivan kun taiteilijat tekevät taidettaan ennen kaikkea itselleen, mikseivät lastenkirjailijat voisi kirjoittaa teoksiaan itseään varten? Tuottelias lastenkirjailija Marjatta Kurenniemi on avannut kirjoitusprosessiaan teoksessa *Sadun avara maailma*.

Pelkään pahoin, että omat satuni ovat liian kilttejä ja kesyjä. Mutta sadunkertoja voi kertoa vain omia satujaan. Itselleenhan ne loppujen lopuksi kertoo, omien tarpeittensa vuoksi, niin kuin runoilija kirjoittaa runonsa. Tuskin saisin aikaan minikäänlaista satua, jos minun tilauksesta pitäisi kirjoittaa satu seitsenvuotiaalle tytölle tai viisivuotiaalle pojalle! Itsessään olevalle lapselle ne kirjoittaa. Lohduksi, kuten Astrid Lindgren on tunnustanut.<sup>100</sup>

Bruno Bettelheimin mukaan sadut koskettavat lasta juuri sen takia, että ne ovat taideteoksia. Kuten aina suuren taiteen ollessa kyseessä, satujen syvin merkitys on erilainen eri ihmisille ja

<sup>97</sup> Tuppurainen 2024, 127.

<sup>98</sup> Tuppurainen 2024, 50.

<sup>99</sup> Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. *Youtube* 16.4. 2019.

<sup>100</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 113.

myös samalla ihmiselle eri elämän aikoina. Ihminen voi siis saada samasta sadusta irti paljon eri asioita, ja kun hän on valmis laajentamaan sadun aikaisempia merkityksiä, hän saattaa palata teoksen ääreen vanhempana.<sup>101</sup> Allu Tuppurainenkin on avoimesti kertonut kirjoittaneensa Rölliin kaksi tasoa, lasten tason ja aikuisten tason. Radio Classicin haastattelussa vuonna 2019 Tuppurainen puhui tarinoidensa monitulkintaisuudesta.

Mä oon aina aatellut, että esimerkiksi jos televisiota tehdään, että siinä olisi joku vanhempi mukana, ne kokis yhdessä, koska näissä jutuissa on useimmiten aikuisten taso ja lasten taso --- Eihän lapsi sitä kaikkea symboliikkaa mitenkään tajua eikä voi ymmärtää, mutta semmonen hirvee toive mulla on, että jos joskus myöhemmin, kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden päästä sille kolahtais ja se tajuais että ”ai niin, totahan se tarkoitti!” Ja silloin mä oon hyvin tyytyväinen.<sup>102</sup>

Tuppurainen onnistuu käsittelemään kuolemaa sekä *Elefantti-Antti ja Siili Suhonen* että *Hiekalaatikon kauhu* -kappaleissa ilman, että mainitsee kuolemaa sanallakaan. Symboliikka on molemmissa kappaleissa samanlaista. Kuolevat hahmot nähdään lentävän taivaalla, ja molemmissa lauluissa tämä ilmenee positiivisena kokemuksena. Rekkaa ajava isä vilkuttaa pojalleen, ja Antti ja Suhonen voivat hyvin ”siellä, missä kaikilla eläimillä on hyvä olla”. Tuppuraisen käsittelyssä kuolema siis näyttäytyy haikeana asiana, jonka kokeneet voivat kuitenkin hyvin ja ovat onnellisia.

Yksin jääminen joko yksinäisyyden tai kuoleman kautta on aihe, jonka voi ajatella koskettavan useimpia Röllin-kasettien kuuntelijoita. Lohdullisen sanoman ja metaforisen käsittelytavan kautta Tuppurainen pystyy käsittelemään näitä aiheita lapsille ymmärrettävällä tavalla, jonka symboliikasta myös aikuinen pystyy ammentamaan. Tuppurainen kirjoittaa näistä vakavista aiheista luontevalla tavalla, asettuen osaksi lastenkulttuurin pitkää perinnettä. Yksinäisyys ja kuolema kuuluvat osaksi niin jokaisen ihmisen elämää kuin Röllin seikkailujakin, kuten myös pelot, ennakkoluulot ja pahuus. Näitä aiheita tarkastelen seuraavassa käsittelyluvussa.

---

<sup>101</sup> Bettelheim 1984 (1975), 20.

<sup>102</sup> Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. *Youtube* 16.4. 2019.

### 3 Pelkojen ja pahuuden käsittely Röllin äänitteillä

#### 3.1 Pelot ja ennakkoluulot Röllin kuunnelmien aiheena

Pelot kuuluvat normaalina asiana ihmisen elämään. Varhaislapsuudessa pelkoja syntyy lapsen kehittymättömyyden takia, sillä hänellä on puutteelliset tiedot todellisuudesta. Kehityksen myötä lapsuudessa koetut epätodelliset, irrationaaliset pelot poistuvat itsestään ja tilalle kehittyy uusia pelkoja.<sup>103</sup> Pelkojen voittaminen on Röllin seikkailujen kantava teema ja ydinsanoma. Monet kappaleet käsittelevät Röllin pelkoja ja ennakkoluuloja, joten siksi näiden teemojen käsittely kulkee tässä ensimmäisessä alaluvussa rinnakkain ja ristiin. Toisen alaluvun alla käsittelemme vielä erikseen pahuuden kuvausta Röllin kaseteilla.

Röllin on perusluonteeltaan säikky ja arka, eikä todellisuudessa lainkaan hirvittävä. Pelot ovatkin monipuolinen aihe, jotka nivoutuvat osaksi niin hahmon perusolemusta kuin lähes kaikkia kasettien tarinoitakin. Yhtäältä Röllin yrittää olla itse pelottava ja säikyttää itseään pienempiä metsän otuksia. Toisaalta jos joku pelästyy häntä tai hän huomaa aiheuttaneensa jollekulle pahan mielen, hän tulee saman tien katumapäälle, ja yrittää hyvittää tekonsa.<sup>104</sup> Röllin itse pelkää monia asioita, mutta ennen kaikkea tuntematonta ja erilaisuutta. Tämä ilmenee tarinoissa toistuvana kaavana: Röllin kohtaa uusia hahmoja, suhtautuu niihin ennakkoluuloisesti ja toisinaan hyvinkin kielteisesti koska ei tunne niitä tai koska on kuullut niiden olevan pelottavia. Pian paljastuu, että asia on todellisuudessa toisin päin. Röllin tarinoissa erilaisuuden hyväksyminen näyttäytyy rohkeana ja kannustettavana tekona, jonka Röllin hahmona toisintaa useaan otteeseen. Röllin hahmo kehittyikin kasettien myötä suvaitsevaksi hahmoksi, joka pitää huolta ystävästään. Hahmon kehitys on yksi äänitteiden kehyskertomuksista, kun aluksi yksin viihtyvä hahmo oppii arvostamaan erilaisuutta ja hauskanpitoa ystävien kanssa.

Karita Valli on käsitellyt pelkoja pro gradu -tutkielmassaan *Pelko lastenkirjallisuudessa* (2020). Vallin mukaan pelon hallintaan saaminen vaatii positiivisia ja turvallisia kokemuksia asian suhteen. Pelko tai sen aiheuttaja täytyy siis jollain tasolla kohdata.<sup>105</sup> Pelon kohtaaminen ja hyväksyminen saa aikaa rohkeuden tunteen, jonka avulla ihminen kokee selviytyvänsä hankalista tilanteista. Näin käy suurelta osin myös Röllin seikkailuissa. Ennakkoluuloista huolimatta pelottavat olennot eivät olekaan pelottavia, kun niihin ensin tutustuu. Ja vaikka Röllin ei

<sup>103</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 21.

<sup>104</sup> Röllin: Röllin lentää. *Tässä tulee Röllin – Röllin seikkailut 1*. 1985.

<sup>105</sup> Valli 2020, 7.

täysin luottaisikaan kaikkiin olentoihin, pystyy hän toimimaan heidän kanssaan. Rölli-kasettien avulla lapset voivat käsitellä pelkojaan monella tavalla, sillä kaseteilla esiintyvien pelottavien olentojen lisäksi lapset pystyvät työstämään suhdetta itse Rölliin. Allu Tuppurainen on korostanut, että ei ole halunnut tehdä Röllistä liian ”pullosta kasvanutta ja lällyä” hahmoa, vaan tarkoituksella häijyn. Jos lapsi pelkäisikin Rölliä, käy pian selväksi, että hahmolla on hyvä sydän ja se on pohjimmiltaan kiltti, vaikka esittääkin hirmuista.

Alun perin tarkoituksena oli, että hahmo saakin olla vähän pelottava. Naperot saattoivat alkuun pelätä, mutta uteliaisuus kuitenkin voitti – ja se oli hienoa. He oppivat huomaamaan, että ’nyt se taas uhoaa’ ja ymmärsivät, että ei Rölli olekaan paha vaan pelkää itsekin.<sup>106</sup>

Kirjoja lukiessamme emme lue ainoastaan erilaisia tarinoita, vaan tuotamme samalla kulttuurisia normeja, arvoja, uskomuksia ja aatteita. Toisin sanoen lastenkulttuuri rakentaa ymmärrystämme ympäröivästä maailmasta ja itsestämme.<sup>107</sup> Lastenkirjallisuudessa erilaisuuden hyväksyminen onkin ollut pitkään suosittu teema. Tunnetuin esimerkki sadusta, jonka opetus on erilaisuuden hyväksymisessä, lienee H. C. Anderssenin ”Ruma ankanpoikanen”. Myös Astrid Lindgren on käsitellyt aihetta useissa teoksissaan tuomalla päähenkilöiksi hahmoja, jotka elävät normien vastaisesti ja joilla esimerkiksi on erilaisia, perinteisestä ydinperheestä poikkeavia perhemalleja. Rölli käsittelemät tunteet ja reaktiot ovat siis hyvin yleisiä lastenkulttuurin kaanonissa.

Karita Vallin mukaan lastenkirjallisuudella voidaan nähdä olevan erilaisia tehtäviä. Lastenkirja voidaan nähdä itsenäisenä taideteoksena, jonka ainoa varsinainen tehtävä on elämyksen tarjoaminen. Toinen lastenkirjallisuuden tehtävä on opettaminen. Tarinan välityksellä lapselle voidaan opettaa esimerkiksi tapoja kohdata ja käsitellä kiukkua, surua ja pelkoja. Tällaisia asioita käsittelevät teokset luovat lohdullista tunnelmaa sekä apua arjen kriiseihin konkreettisella tavalla. Lastenkirjallisuudella onkin suuri rooli lapsen tunnekasvatuksen suhteen.<sup>108</sup> Kirjallisuuden hahmoihin voi samastua ja lapsi voi saada heistä roolimalleja elämäänsä. Useat Rölli-tarinat rakentuvat saman juonikuvion pohjalle, jossa Rölli tapaa erilaisia suuressa Röllimetässä ja sen lähetyvillä asuvia olentoja. Tällaisten juonikuvioiden kautta lapsi saa esimerkkejä muiden kanssa kommunikoimiseen vuorovaikutustilanteissa, ja oppii Röllin kanssa näkemään moninaisuutta eri hahmoissa.

<sup>106</sup> Miia Hiiri, Rölli täyttää jo 30 vuotta. *Iltä-Sanomat* 6.9. 2016.

<sup>107</sup> Pesonen 2021, 103.

<sup>108</sup> Valli 2020, 10.

Siinä missä ensimmäisellä kasetilla *Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1* Rölli touhuu itsekseen ja tarina vasta hakee muotojaan, kohdataan toisella kasetilla *Röllimetsän Syksyn sävel – Rölli seikkailee 2* jo useita uusia hahmoja. Tästä kasetista voidaankin katsoa alkavan Röllin varsinainen kehittyminen ja kasvaminen suvaitsevaisiksi hahmoksi. Rölli-tarinoiden vakiokaartiin kuuluvan Röllin Riitasoinnun ensiesiintymisen lisäksi mukaan saadaan kauhukuvastoa kappaleessa *Noitien vuori*. Rölli pakenee Suurta Röllää kallionkoloon, ja joutuu vahingossa Noitien hallitsemalle alueelle. Pahaenteinen kappale on myös Tiina-tontun pelastamista luukuun ottamatta ensimmäinen kerta, kun kaseteilla tavataan joitain muita hahmoja kuin röllejä. Noidat esitetään pelottavina hahmoina, ja Rölli varookin paljastumasta heille.

Pilvi kun väistyy edestä kuun, silloin mä heidät nään

Voi miks en ole jo kotonani, vaan salaa katsomaan jään

Miten taikakeitto valmistuu, taikakeitto valmistuu<sup>109</sup>

Myöhemmin Rölli kohtaa merenrannassa uudestaan noitien johtajan, Noita Normaalin. Perinteisen satukuvaston vastaisesti Tuppurainen kirjoittama noitahahmo paljastuu herkäksi naiseksi, joka kokee epävarmuutta ulkonäöstään ja pahoittaa mielensä Röllin solvatessa häntä.

Noita Normaali: [Itkee] ”Sanoit sä minuu koukkunokaks? Mä olen ain häven nokkani. Tahtoisin olla kaunis.”

Rölli: ”Mmm...en halunnut loukata sinua, Noita Normaali...ja vaikka sinun nenäsi onkin hieman...runsas, niin sinulla on erittäin kauniit tihrusilmät.”

Noita Normaali: ”Olek sä todel sitä mieltä?”

Rölli: ”Kyllä, sitä paitsi, pienet tihrusilmät ovat erittäin hyvät silloin kun lennettään luudalla. Ei mene roskaa silmiin.”<sup>110</sup>

Vaikka Noita Normaalista ei tule Röllin varsinaista ystävää, on kohtaaminen merkittävä. Rölli huomaa ensimmäistä kertaa, että pelottavillakin hahmoilla on omat herkätkä kohtansa, eivätkä ne ole pelkästään pahoja. Noita Normaali esiintyy vielä uudelleen seuraavalla Röllin-kasetilla, kun Rölli tulee hakemaan häneltä apua häneltä sytyttämänsä metsäpalon sammuttamiseksi.<sup>111</sup> Rölli suhtautuu tähän edelleen varauksella ja hieman peläten, mutta rohkaistuu kuitenkin pyytämään apua. Röllin hahmo kehittyy pikkuhiljaa rohkeammaksi, ja pelkojen kohtaaminen

<sup>109</sup> Rölli: Noitien vuori. *Röllimetsän syksyn sävel – Rölli seikkailee 2*. 1985.

<sup>110</sup> Rölli: Käärmeen laulu. *Röllimetsän syksyn sävel – Rölli seikkailee 2*. 1985.

<sup>111</sup> Rölli: Röllin voimistelulaulu. *Rölli ja kaverit – Rölli seikkailee 3*. 1986.

lisää hänen itsevarmuuttaan ja rohkeuttaan. Hahmo alkaa luottamaan siihen, että selviää tiukoistakin paikoista.

Pelottavalta tuntuvien olentojen kohtaaminen jatkuu kasetilla *Röllin ja kaverit – Röllin seikkailee 3*. Röllin lähtee vierailemaan Kammutusmaalla sijaitsevalla vanhalla linnalla, jossa yllätykseksensä kohtaa Kummitus Kutvosen. Hämmennys on molemmin puoleinen: Röllin ei usko, että kummituksia on olemassa, eikä Kutvosen usko rölleihin. Röllin hämmennys lisääntyy, kun paljastuu että Kutvonen on kummitus, joka ei tiedä miten kummitellaan. Röllin opettaessa Kutvosta, tämä pelästyy ja kertoo valittaneensa linnassaan sen vuoksi, että kukaan ei ole käynyt häntä katsomassa. Kutvonen siis toimii normien vastaisesti eikä ole lainkaan sellainen kummitus, mitä perinteisessä satukuvastossa on totuttu näkemään. Aivan kuten Röllin, hänkin paljastuu kiltiksi olennoiksi, joka ei tahdo kenellekään pahaa.

Kummitus Kutvonen: ”Kuule Röllin. Minä olen ollut hyvin yksinäinen ja kummitellut tässä linnassa yli 800 vuotta. Mutta...mutta...mutta nyt on oloni hyvin kevyt, kun sain keskustella sinun kanssasi näin ”henkevästi””<sup>112</sup>

Hahmona Kummitus Kutvonen kuten myös Röllin itsekin muistuttavat lastenkirjailija Hannu Mäkelän vuonna 1973 luomaa satuhahmoa Herra Huu. Herra Huu on vanhassa puutalossa asuva pienen pieni mies, jonka tehtävänä on pelotella lapsia. Herra Huu kuitenkin pitää lapsista, vaikka ei uskalla sitä myöntääkään. Ristiriitainen hahmo tuo mieleen Röllin kipuilut pelottelun kanssa ja toisaalta tasapainottelun hyvän ja pahan välillä. Hahmoissa on myös muita yhtymäkohtia: ne ovat molemmat miehen kirjoittamia hahmoja, jotka elävät omintakeisissa fantasiamaailmoissaan. Siinä missä Röllin lentää savusaunan kiukaalla avaruuteen ja päättyy Pahan valtakuntaan, Herra Huu matkustaa hiidenkirnulla maan alle ja tuonpuoleiseen.<sup>113</sup>

Röllin-kaseteista erityisesti kolmas ja neljäs, *Röllin ja kaverit – Röllin seikkailee 3* ja *Omituisten otusten kerho – Röllin seikkailee 4* rakentuvat uusien hahmojen ympärille. Samalla Röllin maailma syvenee ja laajenee. Näillä kaseteilla tapahtuva Tuppuraisen kehitys laulun tekijänä ja tarinankertojana mahdollistavat entistä syvällisemmät Röllin-laulut ja tarinat, joita kuullaan Röllin viimeisillä kaseteilla.

Tyypillinen esimerkki Tuppuraisen tavasta käsitellä Röllin muita otuksia kohtaan tuntemia ennakkoluuloja ja pelkoja on neljännen kasetin kappale ”Maanalainen kansa” ja siihen liittyvä

---

<sup>112</sup> Röllin: Kummitusten linna. *Röllin ja kaverit – Röllin seikkailee 3*. 1986.

<sup>113</sup> Päivi Heikkilä-Halttunen: Lasten rakastama omaperäinen erakkohahmo Herra Huu ehti seikkailla lähes 50 vuotta, mutta nyt kirjasarja päättyy: ”Päästin hänet viimein vapauteen”, sanoo Hannu Mäkelä. *Helsingin Sanomat* 29.4. 2020.

tarina. Rölli on aikeissa mennä tapaamaan Tiina-tonttua, mutta löytää tämän talon tyhjänä. Jäljet johtavat suuren puun luokse, jonka kyljessä on ovi Maanalaisen kansan valtakuntaan. Rölli olettaa Maanalaisen kansan ottaneen Tiinan vangikseen, siitäkin huolimatta, että maan alta paljastuva maailma on täynnä isoja vihreitä kukkaniittyjä, kauniita taloja ja kimaltelevia lammikoita. Kun Rölli on aikeissa pelastaa Tiinan, totuus paljastuu.

Tiina Tonttu: ”Mutta enhän minä ole heidän vankinsa. He ovat minun ystäviäni!”

Rölli: ”Mutta heidän ovat ihan erinäköisiä kuin röllit tai muut kunnan otukset, ja he puhuvatkin hirmuista kammottavaa pulinakieltä, hui kamala!”

Tiina Tonttu: ”Sinä olet erehtynyt, Rölli. Maanalainen kansa on kunnan väkeä. Eihän kaikkien maailman olentojen tarvitse olla saman näköisiä tai puhua samalla lailla. Olethan sinäkin aivan erinäköinen kuin minä ja silti me olemme hyviä ystäviä.”<sup>114</sup>

Röllillä on tapana tuomita erilaiset olennot näiden ulkoisten olemusten ja omien oletustensa kautta. Tässäkin tapauksessa totuus on täysin toisenlainen, minkälaiseksi Rölli on sen ajatellut. Maanalainen kansa on kilttiä väkeä, ja he haluavat ystäväystyä myös Röllin kanssa.

Pelko ja ennakkoluulot liittyvät tiiviisti toisiinsa, niin todellisuudessa kuin Rölli-kaseteilla-kin., sillä ennakkoluulojen taustalla on useimmiten erilaisuuden pelko. Asia tai henkilö, jota ei tunne, saattaa vaikuttaa jollain lailla uhkaavalta, epäilyttävältä tai epäluotettavalta. Usein ihmiset olettavat asioita toisistaan ulkonäön, käyttäytymisen, puhutavan tai aiempien kokemusten perusteella. Vastakkainasettelu voi lisääntyä erilaisten kulttuurituotteiden välittämien kuvien kautta. Lastenkulttuurilla onkin tämän vastakkainasettelun hälventämisessä merkittävä rooli. Sillä, mitä lapsi kokee, on vaikutusta lapsen elämään.<sup>115</sup>

Ennakkoluulojen käsittely ja erilaisuuden hyväksyminen korostuvat *Omituisten otusten kerho – Rölli seikkailee 4* -kasetilla. Kohdatessaan erilaisia hahmoja Rölli päättää perustaa kerhon, johon alkaa kutsua näitä seikkailuillaan tapaamia olentoja. Ensimmäisenä mukaan kutsutaan Röllin rakentama Robotti Ruttunen. Rölli-tarinoissa monet hahmot joutuvat kohtaamaan ennakkoluuloja sen vuoksi, että ovat hieman erilaisia. Näin käy myös Robotti Ruttuselle, joka pelästyyttää ihmiset suunnatessaan Röllimetsästä kaupunkiin.

Robotti Ruttunen meni huoltoasemalle

<sup>114</sup> Rölli: Sadelaulu. *Rölli ja omituisten otusten kerho – Rölli seikkailee 4*. 1987.

<sup>115</sup> Majava, Viranto 2022, 11.

Ja pyysi saada ison tuopin öljyä, super

Robotti Ruttusta kaikki pelästyi

Ja huusivat: "Peltiromu, hyi"<sup>116</sup>

Jaakko Suominen on käsitellyt robotteja artikkelissaan Koneihminen suomalaisessa kulttuurissa. Suomisen mukaan robotti on lastennäytelmissä useimmiten pojan kaveri, usein lapsen itsensä tai vanhemman rakentama.<sup>117</sup> Sama pätee myös Röllin tarinoihin. Robotit yleistyivät populaarikulttuurissa 1900-luvun mittaan samaa tahtia teollisuusrobottien yleistymisen kanssa. Kun robottien rooli ja määrä yhteiskunnassa lisääntyi, myös niiden asema populaarikulttuurissa vakiintui.<sup>118</sup> Röllli-kaseteilla Robotti Ruttusta ei erityisemmin selitellä, mistä voidaan päätellä, että robotin hahmo on lapsille tuttu, tai ainakin Tuppurainen on näin olettanut.

Robotti Ruttusen ja Riitasoinnun lisäksi kerhoon liittyy myös Dinosaurius, joka pelastaa Röllin, kun tämä kaatuu veneellään voimakkaassa virtauksessa. Omituisten otusten kerhosta kertova samanniminen kappale on yksi tunnetuimmista Röllli-lauluista, ja sanomaltaan se on monelle samaistuttava: tähän kerhoon voivat liittyä kaikennäköiset ja -kokoiset, sillä tärkeintä on hyväksyä kaikki sellaisina kuin he ovat. Samalla kappale kiteyttää jotain olennaista Röllin tarinoiden arvoista ja peruseriaatteista.

Jos yksinäinen on sinun pesäkolosi

Jos murheelliseksi tunnet olosi

Silloin kannattaa liittyä kerhoon tähän

Meitä ei olekaan aivan vähän

Jos sinun äänesi tulee ulos meluna

Jos sinun nenäsi on niin kuin peruna

Silloin kannattaa liittyä kerhoon tähän

Meitä ei olekaan aivan vähän

---

<sup>116</sup> Röllli: Robotti Ruttunen. *Röllli ja kaverit – Röllli seikkailee* 3. 1986.

<sup>117</sup> Suominen 2003, 38.

<sup>118</sup> Suominen 2003, 38.

Niinhän se on, että jokaista maailmassa

Joku toinen voi pitää omituisena

Silloin kannattaa liittyä kerhoon tähän

Meitä ei olekaan aivan vähän<sup>119</sup>

Viidennellä Röllin-kasetilla *Röllin seikkailee 5 – Usvametsän neito* Tuppurainen syventyy pelkojen käsittelyyn. Röllin ja Tiina-tonttu lähtevät etsimään röllien vanhoja lakikirjoja saadaksesen selville, miksi röllien täytyy joka vuosi viettää räyymispäivää. Lakikirjoja vartioi pelottava, jättiläismäinen Iso-Öykkäri, joka uhkaa tehdä Röllistä pannukakkua, kunnes huomaa Tiina-tontun: Röllin-tarinoiden perinteisen rakenteen mukaan Iso-Öykkäri pelkää tonttuja, ja pyytää ettei Tiina tekisi hänelle mitään pahaa. Kaiken lisäksi hän paljastuu huijariksi: koska ei osaa lukea, Iso-Öykkäri on huijannut muita röllejä ja uskotellut kaikille, että röllien täytyy viettää räyymispäiviä, jolloin tulee olla murheellisia ja alakuloisia. Lakikirjasta myös puuttuu sivu, jossa lukee, minkälaisia Röllien kuuluu todellisuudessa olla, koska Iso-Öykkäri on kääri-nyt sivun kerran voileipiensä ympärille käydessään matkalla mielikuvitusolentojen maailmassa. Röllin ja Tiina-tonttu jatkavat matkaansa löytääkseen sivun ja saadaksesen selville totuuden rölleistä.

Mielikuvitusolentojen maailma paljastuu sellaiseksi, minkälaiseksi kukin sen kuvittelee. Näin ollen olentoja vastaan pystyy taistelemaan omalla mielikuvituksella.

Tiina-Tonttu: ”Mielikuvitusolentojen maailma – mitähän se tarkoittaa?”

Röllin: ”Se tarkoittaa tietysti sitä, että siellä asustaa nämä iljettävät räyhä-köhnä-kähniäiset.”

Tiina-Tonttu: ”Millaisia ne ovat?”

Röllin: ”En minä sitä tiedä, mutta iljettäviä ne varmasti ovat. Sitten siellä on varmasti äklö-olentoja ja lärpättäviä lima-löhniäisiä ja Mutiseva Massa. Niin, ja rööhrihvirviöitä ja kaikenlaisia eltaantuneita kuvotuksia.”

Tiina-Tonttu: ”Mistä sinä tiedät?”

Röllin: ”No, kyllähän sen nyt tietää, kun käyttää vähän mielikuvitusta.”<sup>120</sup>

Kaikki Röllin kuvailemat olennot ilmestyvät, kun hän alkaa puhua niistä, katoavat, kun hän ajattelee jotain aivan muuta. Olennot eivät tee mitään, kun niitä ei pelkää.

<sup>119</sup> Röllin: Omituisten otusten kerho. *Röllin ja omituisten otusten kerho – Röllin seikkailee 4*. 1987.

<sup>120</sup> Röllin: Vaarallista elämää. *Röllin ja usvametsän neito – Röllin seikkailee 5*. 1988.

Mielikuvitusolennot, kuten äklö-olennot ja lärpättävät lima-löhniäiset toimivat tarinassa erilaisten pelkojen metaforina. Tarinan voi siis tulkita niin, että jos jatkuvasti pelkää, lopulta pelot ottavat vallan. Mutta kun pelkojen ei anna vaikuttaa elämään, ne katoavat eivätkä enää häiritse.

Seikkailua mielikuvitusolentojen maassa seuraa kasetilla *Itsensäpelottelemislaulu*. Tässä kapaleessa käsitellään pelkoja, jotka nousevat pintaan pimeällä. Pimeän pelko on lastenkulttuurissa yleinen aihe, ja siihen liittyy niin mielikuvituksen aiheuttamat kuvitelmat, yksin olo kuin itse pimeyskin.<sup>121</sup>

Kun ilta saapuu ja varjot metsässä pitenee  
 On aivan varmaa, että silloin siellä joku hiippailee  
 Kun varjoon katson, puun oksalla huomaan pääkallon  
 Mut kun tarkemmin katson, niin näänkin vain jalkapallon

Ja puun takana huomaan, kun joku mua väijyy  
 Ja luonteeltaan se otus lienee tuhma sekä häijy  
 Voi hirmuinen otus, jos sä minut mukaasi kaappaat  
 Mut kun tarkemmin katson, siellä onkin vain vanhat saappaat<sup>122</sup>

Useimmissa Röllin tarinoissa on pohjimmiltaan kyse pelkojen voittamisesta. Kuten *Itsensäpelottelemislaulusta* nähdään, kohtaamalla pelot niistä tulee vähemmän pelottavia. Monet asiat ovat todellisuudessa ihan erilaisia millaisiksi ne on mieltänyt ja jos ajattelee että maailma on pelottava paikka, alkaa nähdä pelottavia asioita joka puolella. Allu Tuppuraisen mukaan Rölli pelottelee muita, koska se haluaa itse voittaa omat pelkonsa. Kaseteilla ei kuitenkaan saada mitään yhtä selitystä sille, miksi Rölli suhtautuu niin kielteisesti kaikkea tuntematonta ja erilaista kohtaan. Pelkoja, ennakkoluuloja ja niiden voittamista käsitellään Rölli-tarinoissa kuitenkin sen verran usein, että teeman voidaan olettaa olleen Tuppuraiselle jollain lailla tärkeä. Kirjoittajana Tuppuraista onkin aina ohjannut sanomisen tarve. Hänen mielestään tarinan taustalla pitää aina olla jokin opetus tai pohdinta.

---

<sup>121</sup> Valli 2020, 20.

<sup>122</sup> Rölli: *Itsensäpelottelemislaulu. Rölli ja usvametsän neito – Rölli seikkailee* 5. 1986.

Siitä se lähtee, se voi olla joku syvälinen juttu, mutta se voi olla joku ihan hilipattipippaa-asia, mutta haluan sanoa sen omalla tavallani. Se on se ainut keino, millä saa itsensä liikkeelle. Se ei ole keino, että joku sanoo, että saat noin paljon rahaa käteen, kun teet tällöisen jutun. Se on mahdollittoman huono lähtökohhta ja koska en oo vielä siitä lähtökohdasta lähtenyt.<sup>123</sup>

Vaikka Tuppuraisella on ollut paljon sanottavaa, pyörivät hänen käsittelemänsä aiheet samojen aihepiirien ympärillä. Tuppurainen kirjoittaa aina miehen näkökulmasta, ensisijaisesti ilmeisesti siksi, että siitä hänellä on sanottavaa. Seppo Knuutilan mukaan kaskut voidaan ennen kaikkea nähdä miesten viljelemänä perinteenä, ja omalta osaltaan Tuppuraisen teokset asettuvat osaksi miehistä kaskuperinnettä.<sup>124</sup> Ennen kaikkea Tuppurainen on kuitenkin kirjoittanut peloista ja traumaista, ja käsitellyt näitä aiheita myös Röllin ulkopuolella: hänen omakustannealbuminsa *Naapurin hullu poika* (2005) ja omakustannekirjansa *Pomo ja Äijä – Eräänlainen matkakertomus / Tapaaminen Kätkätunturilla* (2011) käsittelevät näitä asioita keski-ikäisen miehen silmin katsottuna, vieläpä Röllistä tuttujen elementtien, fantasian ja huumorin, kautta. Samoja aihepiirejä on myös käsitelty Tuppuraisen kirjoittamassa monologissa *Hirmu Jätkä*, joka sai ensi-iltansa Vaasan kaupunginteatterissa 1993 ja jonka Tuppurainen lämmitti uudelleen ja päivitti *Hirmu Jätkä Remix* -nimiseksi teokseksi 2010-luvulla Vaasan kaupunginteatterin ja jälleen Porin teatterin lavalle, sekä näytelmässä *Pistät vaan sen ketjun poikki*, joka sai ensi-iltansa Vaasan kaupunginteatterissa 2009.

Samojen aiheiden käsittely vuodesta ja formaatista toiseen ei tietenkään heikennä Röllitarinoiden syvällisyyttä. Mielestäni se todistaa lähinnä sen, että Tuppurainen on lapsien sijaan kirjoittanut Röllii lähinnä itselleen. Hahmon kautta hän on purkanut ulos omia tuntejaan ilman, että olisi tavoitellut suunnitelmallisesti suurta suosiota. Tuppurainen on myös itse useassa yhteydessä antanut ymmärtää, että asia on juuri näin.<sup>125</sup>

Kaiken kaikkiaan Tuppurainen jättää kuulijalle paljon tulkinnan varaa tarinoidensa suhteen. Näennäisen yksinkertaiset kappaleet ja tarinat käsittelevät suuria aiheita niin, että sekä lapset että aikuiset saavat tarinoista jotain irti. Lapsille tarinat saattavat näyttäytyä hieman jännittävinä seikkailukertomuksina, aikuiset taas pystyvät ymmärtämään, mitä Tuppurainen on todella halunnut hahmonsa kautta sanoa.

<sup>123</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>124</sup> Knuutila 1992, 128.

<sup>125</sup> Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. *Youtube* 16.4. 2019.

Lastenkulttuurin kautta lapsi saa kokemuksia asioista, jotka auttavat häntä myöhemmin elämässä. Bettelheimin mukaan kirjallisuuden avulla lapsen kanssa on mahdollista luoda hahmo esimerkiksi juuri pelolle, ja sillä tavoin asiaa on helpompi käsitellä.<sup>126</sup> Satukaseteissa on myös se hyvä puoli, että tarinat ovat audiomuodossa. Lapsi pääsee siis itse kuvittelemaan, millaisilta pelottavat hahmot näyttävät. Karita Vallin mukaan lapsien voi olla helpompi kohdata oma pelkonsa, kun he saavat kulttuurituotteista esimerkkejä onnistuneista pelon voittamistilanteista. Oman pelkonsa kohtaaminen ja voittaminen saavat ihmisessä aikaan uskoa selviytymiseen tulevissa hankalissa tilanteissa.<sup>127</sup> Vallin mukaan pelkojen voittaminen lastenkirjallisuudessa onkin yleistä.<sup>128</sup> Suurimmassa osassa lastenkirjoja hahmojen kokemat pelot laantuvat ja tarinat päättyvät onnellisesti. Näin käy myös Rölli-kuunnelmissa.

### 3.2 ”Älä kutsu paha luokses” – Pahuuden representaatio Röllin maailmassa

Bruno Bettelheimin mukaan sadulle on ominaista, että se tuo eksistentiaalisen ongelman esiin lyhyesti ja keskitetysti, toisin sanoen satu yksinkertaistaa kaikki tilanteet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö sadut voisi käsitellä monimutkaisia ja synkkiäkin teemoja. Pahuutta on käsitelty lastenkirjallisuudessa satojen vuosien ajan. Vanhoissa kansansaduissa pahuus on läsnä yhtä paljon kuin hyvyyskin, ja joissakin satujen henkilöissä ilmenee nämä molemmat puolet. Juuri tämä dualismi saa aikaan moraalisen ongelman, joka ratkeaa sisäisen kamppailun kautta.<sup>129</sup>

Pahuus ilmenee Röllin maailmassa moninaisin tavoin. Vaikka Röllin näkökulmasta katsottuna pahuutta ja pelottavia olentoja on metsä täynnä, suurin osa näistä aluksi pahoilta vaikuttavista hahmoista paljastuu väärinymmärretyiksi ja kilteiksi olennoiksi. Varsinainen pahuus, jota vastaan Rölli joutuu kamppailemaan, löytyy useimmiten hänestä itsestään.

Traditionaalisissa moraalitarinoissa hyvä ja paha ovat toisilleen vastakkaiset parit, ja selkeästi erotettavissa toisistaan. Allu Tuppurainen kuvaa pahuutta Rölli-tarinoissa kuitenkin tätä perinteistä jaottelua monimuotoisemmin. Röllin maailmassa pahuus ei koskaan ole mustavalkoista, vaan paha on Tuppuraisen tarinoissa syvällisempi ja monikerroksisempi kuin monissa muissa lastensaduissa. Tämä johtuu siitä, että pahuuden lähde on Röllin maailmassa vaikeammin

---

<sup>126</sup> Bettelheim 1975 (1984), 149.

<sup>127</sup> Bettelheim 1975 (1984), 29.

<sup>128</sup> Valli 2020, 28.

<sup>129</sup> Bettelheim 1975 (1984), 16.

jäljitettävissä. Useiden hahmojen kohdalla on nähtävissä, että ne ovat yhtä lailla pahuuden tuotoksia kuin sen aiheuttajiakin.

Kiinnostus sisäistä pahuutta ja moraaliltaan kyseenalaisia hahmoja kohtaan on ilmennyt Röllin lisäksi monissa Tuppuraisen teatterissa tekemissä roolitöissä. Hän on useaan otteeseen kertonut pitäneensä erityisesti Charles Dickensin luomien hahmojen näyttelemisestä. Vuonna 1998 Vaasan kaupunginteatterissa sai ensi-iltansa *Nicholas Nicklebyn elämä ja seikkailut*, joka perustuu Dickensin samannimiseen romaaniin. Tuppurainen esitti näytelmän antagonistia, saittaa koronkiskuri Arthur Gridea.<sup>130</sup> Vuonna 2013 samassa teatterissa sai ensi-iltansa *Oliver Twist* -romaanin perustuva *Oliver!* -musikaali, jota on esitetty niin Broadwaylla kuin West Endissäkin. Tässä näytelmässä Tuppurainen oli Fagin, alaikäisten lasten muodostaman rikollisjengin johtaja.<sup>131</sup> Tuppurainen on kertonut, että Griden ja Fagin kaltaisten niljakkaiden ja inhottavien hahmojen näytteleminen on ollut kiehtovaa, sillä Dickensin tarinoissa on niin monta tasoa. Teatterimuseon arkistoon antamassaan haastattelussa hän nosti mieluisaksi antagonistirooliksi myös Pormestarin neuvostovenäläisen kirjailija Jevgeni Schwarzin näytelmässä *Lohikäärme*. Näytelmä kuvaa totalitaarista diktatuuria ja se sai ensi-iltansa Vaasan kaupunginteatterissa keväällä 1988.<sup>132</sup>

Suurinta osaa Röllin kohtaamista olennoista pidetään pahoina ja pelottavina, koska normien mukaan näitä olentoja pitäisi pelätä. Pelkkää puhdasta pahuutta edustavia olentoja on Röllimetsässä hyvin vähän, jos ollenkaan. Roskanheittäjät ovat ainoat Röllin kohtaamat olennot, joille ei anneta taustatarinaa väärinymmärryksestä, yksinäisyydestä tai muusta, joka selittäisi heidän toimintansa. Roskanheittäjät tavataan viidennellä Röllin-kasetilla, *Röllin seikkailee 5 – Usvametsän neito*.<sup>133</sup> Röllin on viettämässä rauhallista päivää, kun Tiina-tonttu saapuu hänen luokseen ja kertoo löytäneensä maasta värillisen karamellipaperin. Röllin ei näe tapahtumassa mitään dramaattista, mutta Tiina ymmärtää tilanteen vakavuuden.

Röllin: ”Tiina-tonttu, etköhän sinä nyt vähän liioittele. Muutama pieni roska siellä sun täällä, mitä se nyt haittaa?”

Tiina-tonttu: ”Siinäpä se onkin! Ensin on vain muutama pieni roska, mutta sitten roskanheittäjät käyvät yhä röyhkeämmiksi ja vähitellen alkaa tulla yhä suurempia roskakasoja. Viimein roskakasat ovat kuin vuoria ja ne peittävät alleen kaiken.”<sup>134</sup>

<sup>130</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto

<sup>131</sup> Tuppurainen 2024, 325.

<sup>132</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>133</sup> Röllin: Viisastenkivi. *Röllin ja usvametsän neito – Röllin seikkailee 5*. 1988.

<sup>134</sup> Röllin: Viisastenkivi. *Röllin ja usvametsän neito – Röllin seikkailee 5*. 1988.

Roskanheittäjät voitetaan Omitusten otusten kerhon jäsenten ja Röllumetsän eläinten yhteistyöllä. Vaikka Röllumetsä saadaankin putsattua roskista, ovat roskanheittäjät edelleen vaarallisia olentoja.

Rölli: ”Kuule Tiina-tonttu, minkä näköisiä ne ovat ne roskanheittäjät, kun en ole vielä nähnyt yhtäkään?”

Tiina-tonttu: ”Minä luulen, että roskanheittäjät voivat muuttua ihan minkä näköisiksi ne tahtovat. Joskus ne voivat olla sinun näköisiäsi ja joskus ne voivat muistuttaa vaikkapa minua.”

Rölli: ”Voi kamala! Kylläpä sitä onkin monenlaisia metkutuksia tässä maailmassa.”<sup>135</sup>

Tämä Röllin ja Tiina-tontun keskustelu on tutkimukseni kannalta tärkeä. Samalla se on hyvä esimerkki siitä, kuinka Tuppurainen käsittelee jokaisesta ihmisestä löytyviä erilaisia puolia. Lapsille roskanheittäjät näyttäytyvät mystisinä hahmoina, jotka pystyvät muuttamaan ulkomuotoaan ja tällä tavoin ovelasti naamioitumaan. Aikuinen kuulija ymmärtää asian niin, että pahuutta löytyy myös hyvistä olennoista, ja eritoten juuri niistä. Sanomaa vahvistetaan entisestään Roskanheittäjistä kertovalla laululla.

Kerran sattui meille niin, että Röllumetsään päin

Joukko Roskanheittäjien saapui aivan yllätäin

Roskanheittäjät on pelottava joukko hirmuinen

Ne riehuu metsissä karkkipapereita heitellen

Älä milloinkaan liity sä Roskanheittäjiin

Liity mieluummin vaikka Omituisiin otuksiin

Omituiset kokoontuu kerran viikossa vaan

Eikä roskia maahan ne heitä tahallaan<sup>136</sup>

Kirjoittamalla Roskanheittäjät kasvottomiksi olennoiksi, joiden taustoista ei tiedetä paljoa, Tuppurainen korostaa hahmojen mystisyyttä ja toisaalta siirtää päähuomion roskaamisen vakavuuteen. Kun Roskanheittäjistä ei tiedetä juuri mitään, kuulija saattaa kuvitella ne

---

<sup>135</sup> Rölli: Viisastenkivi. *Rölli ja usvametsän neito – Rölli seikkailee* 5. 1988.

<sup>136</sup> Rölli: Roskanheittäjät. *Rölli ja usvametsän neito – Rölli seikkailee* 5. 1988.

oikeastaan minkälaisiksi tahansa, ja juuri sitä Tiina-tonttu Röllille sanoo: joskus ne voivat olla sinun näköisiäsi ja joskus ne voivat muistuttaa vaikkapa minua. Kun Roskanheittäjien toiminnalle ei esitetä mitään taustalla vaikuttavaa traumaa, saadaan heidän roskien heittelynsä esitettyä kasvottoman kylmänä ja tuomittavana toimintana. Tämän vuoksi hahmoihin ei voi mitenkään samaistua, toisin kuin vaikkapa toisella kasetilla tavattavaan Noita Normaaliin tai viidennen kasetin Iso-Öykkäriin.

Vaikka Roskanheittäjien voitaisiin nähdä siis edustavan kasvotonta pahuutta, ovat hahmot nähdäkseni ennen kaikkea Tuppuraisen keino korostaa Rölli-tarinoiden ydinsanomaa: kukaan ei ole yksiulotteisen hyvä, mutta toisaalta ei myöskään yksiulotteisen paha. Roskanheittäjät voivat ottaa ulkomuodokseen kenet tahansa meistä. Toisin sanoen kenestä tahansa meistä saattaa paljastua roskanheittäjä. Tällä tavalla Röllin tarinat viestittävät lapselle totuudenmukaisesti, että hyvä ja paha ovat maailmassa aina läsnä ja löydettävissä jokaisesta ihmisestä. Tästä syystä vaikeuksia vastaan taisteleminen on välttämätöntä. Kun satu synnyttää ahdistavia mielikuvia, se samalla antaa lapsen tasolla uskallusta kohdata elämän väistämättömiä vastoinkäymisiä.<sup>137</sup>

Hyvän ja pahan jatkuva keskinäinen kamppailu erottaa Röllin seikkailut monista muista lastensaduista, joissa esiintyvät hahmot voidaan helposti luokitella hyviin ja pahoihin. Röllimetässä sekä hyvyttä että pahuutta löytyy kaikista olennoista ja erityisesti Röllistä itsestään. Röllin kompassina toimii omatunto, joka alkaa kolkuttamaan ja estää näin häntä menemästä liian pitkälle.<sup>138</sup>

Rölli-tarinoissa hyvyden ja pahuuden vaihtelu ja toisaalta niiden määrittämisen vaikeus on toistuva teema. Onkin syytä olettaa, että aiheen käsitteleminen Röllin hahmon kautta on ollut Tuppuraiselle merkityksellistä, vaikka hän onkin suhtautunut asiaan huumorilla, vetoamalla savolaisuudesta juontavaan tapaansa jättää kuulijan vastuulle tarinan lopputuloksen selvittäminen.<sup>139</sup> Hyvyden ja pahuuden tasapainottelu Rölli-tarinoissa on kuitenkin hyvä esimerkki tarinoiden taitavasta rakentamisesta. Teatterimuseon arkistoon antamassaan haastattelussa Tuppurainen myöntää, että yllätyksellisyys pitää tarinan mielenkiintoisena. On virkistävää, että hahmo ei aina olekaan sellainen, millaiseksi sen ensin kuvittelee.

---

<sup>137</sup> Ojanen, Lappalainen, Kurenniemi 1980, 24.

<sup>138</sup> Tuppurainen 2024, 43.

<sup>139</sup> Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. *Youtube* 16.4. 2019.

Sitä on mielestäni liikaa elokuvissa, että kun pahis tulee, niin sä tiedät saman tien, että noniin, tossa on elokuvan pahis. Se ei ole mielenkiintoista, vaan se että niissäkin olisi monta puolta...Mutta se vaan pitää aina osoittaa, että tyhmäkin tajuaa, että tää nyt on pahis ja tää on hyvä. Se on ärsyttävää. Se on hyvä, jos katsojalta vedetään joskus matto jalkojen alta.<sup>140</sup>

Pahuus on jollain tavalla läsnä kaikilla Rölli-kaseteilla. Erityisesti Tuppurainen käsittelee pahuutta *Rölli onnea etsimässä – Rölli seikkailee 6.* -kasetilla vuonna 1990. Levyn päättää kertomus ja laulu Pahan valtakunnasta. Rölli on valmistautumassa joulun viettoon, kun Tiina-tonttu saapuu hänen luokseen mukanaan hyvän ja pahan vaaka, jonka avulla voidaan katsoa hyvä ja pahan määrä maailmassa. Sen mukaan Röllimetsässä on ensimmäistä kertaa enemmän pahuutta kuin hyvyttä, eikä sen vuoksi enää koskaan tule joulua. Jos vaakaa ei saada pian tasapainoon, ikuinen hämärä ja synkkyys laskeutuu Röllimetsään. Tiina-tontun mukaan ainoa keino, jolla tilanteen voi pelastaa, on matkata Pahan valtakuntaan ja voittaa se. Rölli varustautuu matkaan keräämällä mukaan kasan erilaisia aseita ritsasta kirveeseen, mutta Tiina-tontun mukaan niitä ei voi ottaa mukaan. Paha pitää voittaa hyvällä, sillä muuten sitä ei voi kukistaa.

Rölli päätyy lopulta Pahan valtakuntaan, joka yllättäen sijaitsee jättiläismäisen hirviön mahassa. Kuten monesti aiemminkin, kyseessä on lievä väärinkäsitys. Hirviön vatsassa on suolisolmu, ja kun Rölli avaa solmun, hirviön kivut poistuvat. Hyvän ja pahan vaaka on jälleen tasapainossa, kun Rölli on voittanut pahan hyvällä. Tarina toisintaa jokaisella kasetilla toistuvan juonen, jonka aikana Rölli kohtaa pelätyn olennon, joka ei lopulta olekaan niin pelottava miltä aluksi on vaikuttanut. Tässä tarinassa vaikutuksensa on Röllin asenteella ja tasa-arvoisella suhtautumisella kaikkiin Röllimetsän olentoihin. Hahmo on kehittynyt ja kasvanut, sillä aiemmin kovin pelokas hahmo on tällä kasetilla valmis lähtemään yksin jopa Pahan valtakuntaan, eikä osoita sielläkään juuri pelkäävänsä hirviötä. Heta Tuppuraisen mukaan kriitikko Helena Ylänen onkin sitä mieltä, että juuri tässä piilee avain Röllin kestävään viehätukseen: Rölli ei ole tarinoissa tekopöyhä kasvattaja, vaan se, joka kasvaa.<sup>141</sup>

Siinä missä tarina Pahan valtakunnasta on suhteellisen perinteinen Rölli-tarina, on sen jälkeen kuultava laulu hyvin erilainen, mitä kaseteilla on totuttu kuulemaan. Monitulkintainen kappale poikkeaa tyyliltään kaikista muista Röllin kappaleista. Se ei sijoitu Röllimetsään, vaan on yleismaailmallisempi, filosofinen pohdiskelu pahan luonteesta. Ensimmäisessä säkeistössä

<sup>140</sup> Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto.

<sup>141</sup> Tuppurainen 2024, 42.

kuvataan, miten pahuutta voi löytää mistä vaan. Pahuus kuvataan monimutkaisena ja haastavana asiana, jota vastaan voi olla vaikea taistella.

Älä kutsu paha luokses, se tulee pyytämättäkin

Se voi olla jo sinun huoneessas

Pahan valtakunta voi olla melkein missä vaan

Mieti tarkkaan onko se sinun vuoteessas

Moni luulee tietävänsä, missä se asustaa

Ja milloin se uhkaa maailmaa

Juuri kun sä luulit voittaneesi sen

Se oman nurkan takaa kurkistaa<sup>142</sup>

Laulun ensimmäisen säkeen voi tulkita niin, että elämässä pitää pyrkiä tekemään hyviä tekoja. Pahuudelta ei voi välttyä, ja koska sen kuitenkin joutuu kohtaamaan jossain muodossa, ei sitä kannata erikseen kerätä itselleen lisää. Kappaleen ensimmäisessä säkeistössä paha kuvataan hahmottomana entiteettinä, mutta lienee selvää, että laulussa Tuppurainen käsittelee ennen kaikkea ihmisten sisältä löytyvää pahuutta. Kun siis kappaleen kertosäkeistössä kehoitetaan varomaan, ettei paha nuku omassa vuoteessa, kehoitetaan siinä ihmisiä katsomaan, etteivät tee itse pahoja tekoja, ettei heissä itsessään ilmenisi pahuutta.

Pahan valtakunta, voi olla omassa huoneessas

Katso tarkkaan ettei paha nuku sun vuoteessas<sup>143</sup>

Tuppuraisen mukaan lapsille ei pitäisi opettaa, että pahuus on vain tiettyjen tahojen ja ihmisten ominaisuus.<sup>144</sup> Pahan valtakunta -kappaleen mukaan pahuus voi ilmetä myös, kun sitä vähiten odottaa. Aavemaisesta tunnelmasta ja dramaattisesta tekstistä huolimatta laulun toisesta säkeistöstä on löydettävissä myös toivoa:

Et tuhota voi paha, se säilyy aina vaan

Se muuttaa vain ulkonäköään

Se voi näyttää naapurilta, mut kun katsot tarkemmin

---

<sup>142</sup> Rölli: Pahan valtakunta. *Rölli onnea etsimässä – Rölli seikkailee* 6. 1990.

<sup>143</sup> Rölli: Pahan valtakunta. *Rölli onnea etsimässä – Rölli seikkailee* 6. 1990.

<sup>144</sup> Tuppurainen 2024, 44.

Ei naapuri niin pahalta näytäkään<sup>145</sup>

Laulun viimeiset säkeet toisintavat jälleen Rölli-tarinoiden perinteisen rakenteen: pahalta näyttävät asiat paljastuvat hyviksi. Toisaalta hyvältä näyttävät asiat saattavat paljastua pahoiksi. Varsinaista selvyyttä pahuuteen ei siis saada. Tuppurainen jättää katsojan tulkinnan varaan paljon, ja hyvä ja paha jatkavat kamppailuaan, kuten aina Rölli-tarinoissa.

Vaikka Roskanheittäjissä ja Pahan valtakunnassa Rölli kohtaa konkreettisestikin pahuutta, on perusteltua todeta, että pohjimmiltaan molemmat kappaleet käsittelevät sitä pahuutta, joka löytyy Röllistä itsestään. Hän pyrkii kerta toisensa jälkeen voittamaan itsestään löytyvän pahuuden, ja tätä kehityskaarta seurataan kasettien lisäksi myös kaikissa muissa formaateissa, missä hahmo on esiintynyt. Pahuuden kanssa kamppailu on Röllin tarinoiden ydinteema, ja loppujen lopuksi Röllin pahin vihollinen onkin Rölli itse.

Tuppurainen osoittaa Röllin hahmon kautta, että pahuutta on löydettävissä kaikista ihmisistä. Aivan kuin pelot ja ennakkoluulot, myös pahuus on luonnollinen osa ihmisen elämää. Pahuutta vastaan voi taistella tiedostamalla tämän puolen ilmenemisen itsessään. Kirjoittamalla omista traumoistaan ja peloistaan, Tuppurainen on tuonut esille aiheita, joiden kanssa moni ihminen kamppailee, ja kuten Rölli-kaseteilta voidaan kuulla, nämä kamppailut ovat voitettavissa.

---

<sup>145</sup> Rölli: Pahan valtakunta. *Rölli onnea etsimässä – Rölli seikkailee* 6. 1990.

## 4. Loppuluku

Tässä pro gradu -tutkielmassani olen pyrkinyt analysoimaan sitä, kuinka Allu Tuppurainen on käsitellyt vakavia aiheita Rölli-hahmonsä kautta. Rölli on vuosikymmenien mittaan nauttinut suurta suosiota suomalaisten keskuudessa, ja yksistään lähes miljoona myytyä äänitettä osoittavat mielestäni, että Tuppurainen on hahmollaan onnistunut koskettamaan suurta määrää ihmisiä. Hauskojen seikkailuiden lomassa hän on tullut käsitelleeksi paljon traumaattisia aiheita ja myös asioita, jotka ovat olleet tabuja lastenkulttuurissa.

Kronologisen käsittelyn sijaan olen tutkielmassani käsitellyt Rölli-kasetteja temaattisesti neljän eri alaluvun, yksinäisyyden, kuoleman, pelkojen ja ennakkoluulojen sekä pahuuden kautta. Muitakin lähestymistapoja olisi varmasti ollut, mutta koin, että näiden teemojen kautta pääsen pureutumaan parhaiten Röllin hahmon ytimeen. Rölli-tarinoiden keskeisiä juonikuviota on Röllin kamppailu sisältään löytyvän hyvyyden ja pahuuden välillä sekä kipuilu röllien normien suhteen. Röllien pitäisi olla ilkeitä otuksia ja pelotella kaikkia muita, mutta Rölli ei tähän tahdo sopeutua. Vaikka hän uhoaakin, on hän pohjimmiltaan arka ja kiltti ja pelkää itse. Tämä elämäntapa on Röllin ensimmäisellä kasetilla johtanut siihen, että Röllillä ei ole yhtään ystävää. Kun hän alkaa toimia yhteisönsä normien vastaisesti, hän alkaa saada ystäviä ja huomata, että suuri osa Röllimetsän asukkaista kamppailee samojen ristiriitaisten teemojen parissa. Monet Röllin kohtaamista hahmoista potevat yksinäisyyttä sen vuoksi, koska heitä pidetään pelottavina tai vaarallisina, vaikka usein totuus on aivan päinvastainen. Ennakkoluulot voittamalla maailman voi nähdä aivan uudessa valossa.

Rölli-kasetit kehittyivät vuosien aikana ja Tuppurainen käsitteli niiden puitteissa filosofisten, eksistentiaalisten pohdintojen lisäksi myös lastenkirjallisuudessa tabuna pidettyjä aiheita, kuten kuolemaa, vertauskuvia käyttämällä. Yksi syy siihen miksi Rölli-kasettien tarinat ovat kestäneet hyvin aikaa, on että Tuppurainen on kirjoittanut tarinoissa itseään pois omista pe-loistaan ja traumoistaan. Hän myös piti päänsä ja toi kaseteille mukaan filosofisia pohdintojaan, vaikka levy-yhtiö Musiikki-Laiho olisikin toivonut enemmän hauskoja kohellustarinoita.<sup>146</sup>

Koska kyseessä on kulttuurihistorian tutkielma, on tärkeää ymmärtää Rölli-kasettien aikaperspektiivi. Rölli on nähdäkseni vahvasti 1980-lukulainen tuote, vaikka hahmo onkin nähty eri formaateissa jokaisella myöhemmälläkin vuosikymmenellä. Rölli-hahmon kehitykselle on

---

<sup>146</sup> Tuppurainen 2024, 168.

ollut ominaista se, että Tuppurainen loi hahmon nimenomaan kaseteille kuunnelmahahmoksi. Pauli Heikkisen Helsingin Sanomissa 11.12. 1991 antaman määritelmän mukaan Rölli edustaa enemmän huoltoasemakulttuuria kuin kirjakauppakulttuuria, ja onkin totta, että Röllin ytimessä on Tuppuraisen omaehtoisesti luoma omintakeinen maailma ja Röllin anarkia vallitsevia rakenteita kohtaan. Tietty rosoisuus sopii hyvin c-kasettiseikkailuihin, joissa Rölli on kuin kotonaan. Tärkeää on myös muistaa, että Allu Tuppurainen on näyttelijä, eikä kirjailija. Suuri osa Röllin viehätystä on Tuppuraisen roolisuoritus puhetyyleineen ja manereineen, eikä hahmon olemus olisi ikinä välittynyt samalla lailla kirjan sivuilta kuin mitä se on välittynyt näyteltynä hahmona.

Koin, että Rölliä pitää tutkia nimenomaan kasettien kautta, koska tähän formaattiin hahmo alun perin luotiin. Kaseteilla Tuppurainen on saanut ilmaista Rölliä juuri niin kuin on itse halunnut. Kasettien jälkeen hahmo kasvoi elokuvien myötä isommaksi ja isommaksi. Kaksi viimeistä elokuvaa, vuoden 2013 *Rölli ja kultainen avain* ja vuoden 2016 *Rölli ja kaikkien aikojen salaisuus* ovat jo aika kaukana siitä, minkälaiseksi Tuppurainen Röllin alun perin loi.

Allu Tuppuraisen tuotanto on laaja ja kuten olen osoittanut, Röllin seikkailuista löytyy useita eri tasoja. Röllin asema kotimaisessa lastenkulttuurissa on keskeinen ja Tuppurainen on hahmon kautta kyennyt kuvaamaan ihmiselämän kipupisteitä syvällisemmin, kuin moni lastenkirjailija. Rölli-materiaalia on runsaasti, ja toivonkin, että graduni ei jää viimeiseksi hahmoa käsitteleväksi tutkielmakseni, vaan että Röllin seikkailuita tarkasteltaisiin jatkossakin uusista näkökulmista.

## Lähteet

### Alkuperäislähteet

### Äänitteet

Rölli: *Tässä tulee Rölli – Rölli seikkailee 1*. Musiikki-Laiho. MLMC1401. 1985.

Rölli: *Röllimetsän Syksyn sävel – Rölli seikkailee 2*. Musiikki-Laiho. MLMC1402. 1985.

Rölli: *Rölli ja kaverit – Rölli seikkailee 3*. Musiikki-Laiho. MLMC1403. 1986.

Rölli: *Omituisten Otusten Kerho – Rölli seikkailee 4*. Musiikki-Laiho. MLMC1404. 1987.

Rölli: *Rölli ja Usvametsän neito – Rölli seikkailee 5*. Musiikki-Laiho. MLMC1405. 1988.

Rölli: *Rölli onnea etsimässä – Rölli seikkailee 6*. Musiikki-Laiho. MLMC1406. 1990.

Rölli: *Rölli ja vajonnut kaupunki – Rölli seikkailee 7*. Musiikki-Laiho. MLMC1407. 1992.

### Kirjallisuus

Tuppurainen, Heta: *Isäni, Rölli*. Docendo, 2024.

### Haastattelut

Allu Tuppuraisen haastattelu, 27.1. 2021, Teatterimuseon arkisto. Haast. Eemu Laurila.

Rabid Sound, 05 Muusikkotarinoita Kari Hillo. Youtube 11.1.2022

<https://www.youtube.com/watch?v=8kXyMQOkN0E&t=1334s> [Haettu 27.1.2025]

Radio Classic, Allu Tuppurainen kertoo Röllistä. Youtube 16.4. 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=Tm7bVDiAajw&t=122s> [Haettu 27.1.2025]

### Sanomalehtiartikkelit

Heikkilä, Pauli: Hevikitara ujeltaa Röllimetsässä. Allu Tuppuraisen satumaaailma on perinteen ja modernin rajalla. *Helsingin Sanomat* 11.12. 1991. Verkkootikkeli.

<https://www.hs.fi/radiotelevisio/art-2000003107745.html> [Haettu 27.1. 2025].

Heikkilä-Halttunen, Päivi: Lasten rakastama omaperäinen erakkohahmo Herra Huu ehti seikkailla lähes 50 vuotta, mutta nyt kirjasarja päättyy: ”Päästin hänet viimein vapauteen”, sanoo Hannu Mäkelä. *Helsingin Sanomat* 29.4. 2020. Verkkootikkeli.

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006490715.html> [Haettu 27.1. 2025].

Hiiri, Miia: Rölli täyttää jo 30 vuotta. *Ilta-Sanomat* 6.9. 2016. Verkkootikkeli.

<https://www.is.fi/viihde/art-2000001254856.html> [Haettu 27.1. 2025].

Kaarsalo, Juha: Musiikkia ja urheilua – Veikko Juntunen on perinteisen iskelmän vahva työhevonen. *Musiikintekijät* 21.10. 2013. Verkkootikkeli. <https://musiikintekijat.fi/artikkeli/musiikkia-ja-urheilua-veikko-juntunen-perinteisen-iskelman-vahva-tyohevo-nen/> [Haettu 23.2. 2025].

Lehtinen, Päivi: Lemmikit lentävät, isä katsoo pilven päältä. *Helsingin Sanomat* 29.9. 2004.

Verkkootikkeli. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004255424.html> [Haettu 27.1.2025].

Meritähti, Päivi: Ikä on pehmentänyt lasten pelkäämää Rölli-peikkoa: "Anarkiaa ei saa viedä pois". *YLE* 30.8. 2016. Verkkootikkeli. <https://yle.fi/a/3-9127518> [Haettu 27.1. 2025].

Vuorio, Jukka: Röllinä tunnetun Allu Tuppuraisen on kahdesti luultu kuolleen –

”Vahtimestari kysyi, mitä sinä täällä teet, sinähän olet kuollut”. *Helsingin Sanomat* 6.9. 2016. Verkkootikkeli. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002919444.html> [Haettu 27.1. 2025].

### Tutkimuskirjallisuus

Bettelheim, Bruno: *Satujen lumous. Merkitys ja arvo*. Alkuteos: *The Uses of Enchantment* (1975). Suom. Mirja Rutanen. WSOY, Juva 1984.

- Daher, Iman: *Vanhemman kuoleman kuvaaminen lasten- ja nuortenkirjallisuudessa*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto 2023.
- Erkkilä, Jouko; Holmberg Tiina; Niemelä, Sirkku; Ylönen, Hilikka: *Surevan lapsen kanssa*. SMS-Tuotanto Oy, Jyväskylä 2003.
- Jakobsen, Marjatta; Jäppinen, Eeva; Tarkkonen, Tuula; Vaijärvi, Kari: *Lapsi ja kriisit*. Cultura Oy, Helsinki 1995.
- Junttila, Niina: *Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys*. Tammi, 2015
- Kallio, Meri: *Yksinäisyys ja tunnelmailmapiiri Tove Janssonin kuvituksissa kirjaan Muumi-pappa ja meri*. Taidehistorian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2023.
- Kilpiö, Kaarina; Kurkela, Vesa; Uimonen, Heikki: *Koko kansan kasetti. C-kasetin käyttö ja kuuntelu Suomessa*. SKS 2015.
- Knuuttila, Seppo: *Kansanhumorin mieli. Kaskut maailmankuvan aineksena*. SKS 1992.
- Koivisto, Hanne: *Yksilö ja valta – oikeustapahtumaa kuvaavien lähteiden ristiinlukeminen. Tulkinnan Polkuja. Kulttuurihistorian tutkimusmenetelmiä*. Toim. Asko Nivala & Rami Mähkä. Cultural History – Kulttuurihistoria 10. Kulttuurihistoria, Turku 2013.
- Kokko, Mirja: *“Niin kuin mina unohtaisin”. Kuoleman teema ja lapsen surun ja ikävän esittäminen Riitta Jalosen teoksissa Elisabet, nalle ja pikkuveli, jota ei ole ja Tyttö ja naakkapuu*. Suomen kirjallisuuden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 2008.
- Lappalainen, Irja: *Suomalainen lasten- ja nuortenkirjallisuus*. Weilin + Göös, Espoo 1979.
- Majava, Anne; Viranto, Alisa: *“Kaikki perheet ovat yhtä arvokkaita” – Moninaiset perheet lastenkirjassa Sulon ja Elsin uudet naapurit*. Varhaiskasvatustieteen kandidaatin-tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2022.

- Mustola, Marleena: Lastenkirjallisuus käsitteenä ja lajina. *Lastenkirja. Nyt.* Toim. Mustola, Marleena. SKS 2014.
- Oinonen, Paavo: *Pitkä matka on Tippavaaraan...: suomalaisuuden tulkinta ja Yleisradion toimintaperiaatteet radiosarjoissa Työmiehen perhe, Kalle-Kustaa Korkin seikkailuja ja Kankkulan kaivolla 1945-1964.* SKS 2004.
- Oinonen, Paavo; Mähkä, Rami: Fiktio kulttuurihistorian tutkimuksen lähteenä ja kohteena. *Tulkinnan polkuja. Kulttuurihistorian tutkimusmenetelmiä.* Toim. Nivala, Asko; Mähkä. Cultural History – Kulttuurihistoria 10. Kulttuurihistoria, Turku 2013
- Ojanen, Sinikka; Lappalainen, Irja; Kurenniemi, Marjatta: *Sadun avara maailma.* Otava, Keuruu 1980
- Pesonen, Jaana: Moninaisuus lasten- ja nuortenkirjoissa – näkökulmia opetukseen. *Opas opettajalle kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseen perusopetuksessa.* Toim. Laasonen-Tervaoja Eija; Jokikokko, Katri; Stevenson, Johanna. KuTiMat 2021.
- Saarelainen, Juhana: Konteksti ja kontekstualisointi. *Tulkinnan polkuja. Kulttuurihistorian tutkimusmenetelmiä.* Toim. Nivala, Asko; Mähkä. Cultural History – Kulttuurihistoria 10. Kulttuurihistoria, Turku 2013
- Salmi, Hannu: Kulttuurihistoria merkitysten tutkimuksena. *Kulttuurihistorian tutkimus. Lähteistä menetelmiin ja tulkintaan.* Toim. Ahonen, Marika; Heikkilä, Niko; Ollitervo, Sakari; Räsänen, Marika. Kulttuurihistorian seura, Turku 2022.
- Suominen, Jaakko: Koneihminen suomalaisessa kulttuurissa. *Tieteessä tapahtuu 21,* 2003.
- Seppänen, Maisa: *Ystävää kaivataan! – Yksinäisyyden käsittely suomalaisissa lasten kuvakirjoissa.* Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2017.
- Uimonen, Heikki: Masa, mankka ja mä – c-kasetti kuuntelukulttuurin muuttajana 1970-1990. *Lähikuva* Vol 25 Nro 4, 2012.

Valli, Karita: *Pelko lastenkirjallisuudessa*. Kasvatustieteiden kandidaatintutkielma.  
Tampereen yliopisto, 2020.